BAĞIMSIZLIK
DEMOKRASİ
SOSYALİZM
İÇİN

YÜRÜYÜŞ

HAFTALIK SIYASI HABER VE YORUM DERGISI-SAYI:119-19 TEMMUZ 1977 FIYATI: 5 TL

Kara Kuvvetleri Komutanlığı ve İktidar Olma

BORAN: BİRLEŞİK GÜÇ YENİLMEZ

VATAN'DAN

Haftada bir

Dursun AKÇAM

HALKÇI CIA

Cümle alem bilir ki yüzlerce genç öldürüldüğü için değil, devlet kurumları faşist işgaller altında kaldığı için değil, eğitim-öğretim temelinden felç olduğu için değil, sermaye sınıfının düzeni bozulduğu için hop dedik, "erken seçime" uçtuk. Haziran-ekim arası zati tatile giriyordu tüm öğretim kurumları, ilki, ortası, yükseği, üniversitesi ile. Dert o değildi. Emperyalizm silah ambargosu ile birlikte ekonomik ambargosunu da koymuştu. Kaynağı kuruyan MC her adım başı çuvallıyordu.

Hazine tam takırdı. İşbirlikçi burjuvazi zor duruma düşmüştü. Ve bu olup bitenlerin sebebi müsebbibi de MSP idi. Bu partinin ilkelliği, özellikle üst yapı kurumlarında çağ dışı değer yargılarına bağlı kalması önemli değildi. MSP Amerika'sı, Ortak Pazar'ı, çokuluslu şirketleriyle bilcümle gavura karşıydı. Göbeği dışa bağlı yerli burjuvaziye bu burjuvazinin sanayideki montajcı-ambalajcı, tüketime dayalı "renksiz makarnacı" tekeline de karşıydı. "Milli sanayi-ağır sanayi" diyerek yurdun köşe bucağında durmadan çukur kazıyordu. Yetmezmiş gibi Kıbrıs konusunda da nuh diyor, peygamber demiyordu. Bu yüzden de ambargo uzuyor, işler sarpa sarıyordu. O nedenle seçimlerde MSP'nin suyu ısıtılacak AP tek başına iktidar olamazsa bile AP-MHP koalisyonu gerçekleştirilecekti. Bir CHP, AP koalisyonu sermaye için en güvenceli yoldu, ama ülkedeki sağ-sol kutuplaşması buna engeldi. Öteden beri sürdürülen çalışmalar da bir sonuç .ermemişti.

Gelgelelim, evdeki hesap çarşıya uymadı. Seçimlerde MSP yarı yarıya küçüldü, ama yine "anahtar" parti olarak kaldı. CHP en büyük başarıyı sağlayarak iktidar kapısına yaklaşmıştı. Ne var ki, milletvekili sayısı tek başına hükümet olmasına yetmiyordu. MC'li partiler arasında kendisine yakın sayılabilen MSP ile bir koalisyon kurması kaçınılmaz görülüyordu. CHP'nin 24 üyeli MSP ile kuracağı bir hükümet sosyal demokratların iktidarı demek olacaktı bir ölçüde. Geri bıraktırılmış ülkelerde emperyalizm böyle bir hükümete yeşil ışık yakamazdı. Geçmişte bu iki partinin hükümet olduğu dönemde gerçekleştirilen Kıbrıs çıkartması, haşhaş tarlalarından ABD ipoteğinin kaldırılması gibi anti-emperyalist eylemler unutulmamıştı. O nedenle, ne olursa olsun böyle bir ortaklığa engel olmak gerekiyordu.

Kanımızca "ya CHP hükümeti, ya tufan!" katakullesi böylece sahnelenmiş oldu. Bu ince, nazik solcu, sosyal adaletçi formül muhalifi, muvafıkı ile iç ve dış çevrelerden, finans oligarşiden destek gördü, 12 Mart aralığı bir faşist taslaklara değin.

Bildiriler, demeçler birbirini izledi. Şans satan renkli basın da CHP azınlık hükümetine sıvandı. CHP'yi destekleyen sol da bu koroya katıldı. Sayın Bülent Ecevit tek kurtarıcı olarak ilan edildi. Patronu, işçisi, MİT'cisi, CIA'sı ile birleşmiş, kaynaşmış bir kitle olmuştuk. Müseccel Mac Carthy Feyzioğlu'na da coşkuyla çağrı yapıldı. "Halkçı Feyzioğlu yuvaya dön", denilerek tempo tutuldu. Nerdeyse "Halkçı Sabancı", "Halkçı CIA", demediğimiz kalmıştı. Bu manzarayı umumiye karşısında Türkeş bile dayanamadı. "Ne oluyorsunuz yahu?" diyerek kıvrak yerinde anti-emperyalist, anti-kapitalist nutuklar çekti. Böylece sol'la, sağ yer değiştirmiş oluyordu. Ulusal bağımsızlıktan söz etmek görevini de Tercüman gazetesi ve öteki sağcı cerideler üstlenmişlerdi...

Ve güven oylaması sonunda şapka düştü, kel göründü. Ne CHP azınlık hükümeti güvenoyu alabildi, ne de "Halkçı Feyzioğlu" yuvaya döndü. Anlı şanlı patronlarımızın bir milletvekiline bile söz geçiremedikleri gerçeği de ortaya çıkmış oldu. Derken manevralar birden bire "tek kurtarıcı lider" Ecevit'e çevrildi. Şans satan renkli gazeteler de çıplak bacak sergiledikleri birinci sayfadan Ecevit'e saldırıya geçtiler. O şairdi, hayalciydi, hesap adamı, iyi bir politikacı değildi... Kişinin iyi politikacı, iyi patron olabilmesi için şiire, sanata öküzün trene bakması gibi bakması gerekiyordu zahir. Bizde iyi politikacı, hesap bilir, politikacı olmanın başka ölçüleri de var, yakınlarının hayali şirketler kurarak hazineyi soymaları, dolandırıcılık suçundan mahkemelerde yargılanmaları!... İyi politikacıların hükümet ettikleri dönemlerde bir yıl içinde en azından yüzelli genç öldürülebilmeli!...

Sözün kısası, amaca ulaşılmıştı artık, hem de bir taşla birkaç kuş vurularak. Dağınık durumda MC'li düşman kardeşler, bir oldu bitti korkusu içinde bir araya toplanarak kucaklaştılar. Ve kanlı MC kumpanyasını yeniden oluşturmaya başladılar. CHP azınlık hükümetini destekler görünen sermaye çevreleri, emekçi halk kitleleri karşısında pek şirin pek sevimli görünmeyi başardılar. Emek, sermaye çelişkisinin üstü bir tülbentle kapatıldı. Sürekli kınadığımız sayın patronlarımızın aslında bir tek milletvekiline bile söz geçiremeyecek (!) kadar "masum" oldukları anlaşıldı. Keramet Süleyman Demirel'in kendisindeydi. O hesap bilir bir muhteşemdi. Sayın Ecevit şimdi istediği kadar değişik koalisyon önerileri sergilesin, kanlı MC kumpanyasını bozamaz kolayından...

Denilebilir ki kan deryasının ve ekonomik iflasın bataklığında boğulacakları sıra erken seçimle "salah" bulan MC takımı bu işi aynı minval üzre sürdürebilecek midir? Elbet de hayır. Kurtuluş bu kez erken seçimde aranmayabilir. Ülkede kan gövdeyi götürmeye başladığı zaman "kardeş kavgasına son verecek, reformları Atatürkçü bir görüşle ele alabilecek kuvvetli ve kudretli bir hükümet!" kurulabilir. Baksanıza kardeş ülke Pakistan'da böyle bir yönetim şimdilerde işbaşına geçti, sıra bizde. 1970 öncesinde de Yahya Han hükümet senaryosu ilkin bu kardeş ülkelerde sahnelendi, sonra da bize geçti "12 Mart reform hükümeti" ve balyoz hareketi ile...

Ne var ki tarih hep aynı minval üzere mekanik ve yapay "tekerrür" etmez. Tekrarlar toplumsal yasaların buyruğunda oluşarak gelişir ileriye doğru, ömrünü tamamlamış olanları tarihin karanlıklarına göme göme... Öyle olmasaydı insanlık bugünkü aşamaya varabilir miydi hiç?

Gün gelir çıkar mazlumun ahı aheste abeste...

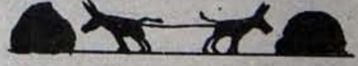
KODU-DEDİ

Can YÜCEL

KOALİSYON

YÜRÜYÜŞ HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ

Sahibi: Nihat SARGIN • Genel Yayın Yönetmeni: Osman SAKALSIZ • Yazı İşleri Müdürü: Metin ÇULHAOĞLU • Teknik Sekreter: Bülent ARTAMLI • YÖNETİM: Konur Sok. 15/8 Kızılay - ANKARA, Tel: 17 45 81 • İSTANBUL BÜROSU: Piyerloti Cad. 21/1 Çemberlitaş, İSTANBUL Tel: 26 35 67 • ABONE KOŞULLARI: Yıllık: 200 TL, 6 Aylık: 100 TL. • Posta Çeki: YÜRÜYÜŞ Dergisi 1000234 • İLAN KOŞULLARI: Arka Kapak (Renkli): 15 000 TL, Arka Kapak (Siyah Beyaz): 12 000 TL, İç sayfalarda sütun santimi: 40 TL. Yayın İlanları % 50 indirimlidir. • DİZGİ: Çığ Yayıncılık Ltd. Şti. Karanfil Sok. 15/13 Kızılay - ANKARA • BASKI: Daily News Web-Ofset Tesisleri

DEMEÇ DEVRİMCİLİĞİ DÖNEMİ

YALÇIN KÜÇÜK

Demeç devrimciliği dönemi geride kalıyor. Geride kalmaya mahkum. Geride kalma sürecini hızlandırmak gerek. Çünkü demeç devrimciliği ile hiç bir yere gidilmez. Son zamanlarda hiç bir yere gidelemeyeceği bir kaç kez ortaya çıktı. Verilen demeçler, belli basında hergün boy gösteren desteklemeler, Cumhuriyet Halk Partisi'nin tek başına hükümet kurmasının önüne çıkartılan engellerin hiç birini aşmaya yaramadı. "Demokratik kuruluşların" sayısını artırmakla, verilen demecin altındaki kuruluş sayısını çoğaltmakla ya da demeç verme aralığını sıklaştırmakla bir yere gidilemiyor. Sayısının artması, kuruluş sayısının çoğalması yada demeç verme aralığının sıklaştırılması demokratik güçlerin ağırlığını artırmaya yetmiyor. Tam tersine demokratik güçlerin ağırlığını azaltmasından bile söz etmek mümkün.

Demeç devrimciliği dönemi, geride kalmaya mahkum. Demeç vermekle iş bitmeyeceği için geride kalmaya mahkum. Demeç verme yarışı, yapılması gerekenlerin yerini almaya başladığı için geride kalmak zorunda sanayii işçilerinin grevi, neyin geride kalmasını göstermesi açısından büyük bir örnek. Herkes demecini verdi. Desteklediğini belirtti. Böylece iş bitti. Fakat verilen demeçlerin hiç birinde grevin hangi koşullar içinde oluşup geliştiği, desteklenen grevde işçilerin ne için direnişe geçtikleri, tekelci örgütün grup sözleşmesinin zorlanmasının işçi sendikaları için saklı tuttuğu büyük tehlikenin ne olduğu, grup sözleşmesi ile işçi sendikalarının grev fonlarını tüketme planlarının yanında tekel dışı işletmelerin tasfiyelerinin de planlandığı üzerinde durulmadı. Demeç çokluğu içinde işçilerin grevlerini doğal olarak destekleme durumunda olanlar "görevlerini yerine getirmiş olmanın" rahatlığına kavuştular. Fakat işçilerin grevlerini doğal olarak destekleme durumunda olanların dışındakilere yeni açıklıklar, yeni bilinçlenmeler getirilmedi. Yeni destekler sağlanamadı. Tüm bu doğal destekler, doğallığın ötesine geçemedi. Grevdeki işyerlerinin işverenlerinin içine girdiği bekleme dönemi sarsılamadı. Birinci planda yapılması gerekenler henüz yapılmadı. Henüz vakit var: Bu işkolunda toplu sözleşmelerin tarihlerinin birbirine yaklaştırılmasının ilerici sendikal hareket için ne büyük tehlikeleri içerdiğini tüm işçilere, demokratlara anlatmak için vakit var. Bu grevin gerçekten kazanılmasının ilerici sendikal hareket için, demokratik toplumsal muhalefetin gelişmesi için ne kadar önemli olduğunu yaymak için vakit var.

Olan vakti tüm değerinin bilincine sahip olarak kullanmak gerek. Bu gün tüm vakti, değerinin tüm bilinciyle, demokratik toplumsal muhalefeti güçlendirerek etkinliğini artırmak için kullanmak gerek. Bu ise, büyük bir ideolojik açıklığı gerektiriyor. İdeolojik açıklık ve netlik için bugün dünden daha elverişli. İşçi sınıfının siyasal hareketinin, işçi sınıfının siyasal hareketinin başını çektiği demokratik toplumsal muhalefetin önü, bugün dünden daha açık. Çünkü bugün, yanlışlarla doğrular arasındaki çizgi, dün olduğundan daha kalın. Bugün yanlışlarla doğruları birbirinden ayırmak daha kolay. Çünkü geniş işçi ve emekçi yığınlar, kendi pratikleri ile yanlışları mahkum ederken doğruları yaşıyorlar.

Demeç devrimciliği dönemi geride kalacak. Bu geride kalma sürecini hızlandırmak zorunlu. Hızlandırma ise dönemin özellikleri ile hastalıklarının bilincine varmakla mümkün. Bu dönemin birincil hastalığı, ideolojik açıklık ve kararlılıktan yoksun olması. Bugün Türkiye'de demokratik toplumsal muhalefet ideolojik kararlılığın değil kararsızlığın sakıncalarını yaşıyor. Daha açık bir deyişle Türkiye İşçi Partisi'nin dışındaki ideolojik kararsızlığını yaşıyor. İdeolojik kararsızlık ise diyalektik olarak ayrılmaz yan hastalıklarını da birlikte taşıyor. Grupçuluğa, gruplar içinde kalıpçılığa yol açıyor. Yaratıcılığın kökünü kazırken, grupçuklar içinde robot türünden ilişkilerin yeşermesine uygun bir zemin hazırlıyor. Bu zemin üstünde her gün yeni bir 12 Mart dönemi yada öncesinin "meçhul devrimcisi" keşfediliyor. Her meçhul devrimcinin anısına elli-altmış kişilik bir grupçuk oluşturuluyor. Afişler bastırılıyor, demeçler veriliyor. Şiirler ve kitaplar yazılıyor. İdeolojik kararsızlık ve tutarlı bir ideolojiden yoksun olma grupçuklara ve bunlar içinde de kalıpçılığa yol açıyor.

Cumhuriyet Türkiyesi'nin en önemli siyasal olayının Türkiye İşçi Partisi hareketi olduğunda anlaşmak gerek. Türkiye'de demokratik toplumsal muhalefetin en önemli açılımları 1961-1971 dönemi Türkiye İşçi Partisi hareketi ile gerçekleştirildi. 1961-1971 Türkiye İşçi Partisi dönemi, kalıcı yada dönemine özgü kazanımlarıyla, eksiğiyle yada fazlalığıyla, bugüne de açıklık getiren değerli dersleri içeriyor. Bu derslerden birisi, ideolojik kararsızlık, tutarsızlık ve kaypaklıkla örgüt içinde katılık ve robot türünden ilişkiler arasındaki diyalektik bağlantı ile ilgili. Aybar'ın Türkiye işçi sınıfının siyasal hareketinden tasfiye edilmesi, bu bağlantının ön plana çıkması ve saptanmasıyla birlikte oldu. Aybar'ın adına yazılı "hortlanma" tezi, popülizmin temel ideolojik silah haline getirilmek istenmesi, kısaca "Aybar Sapması" denilen eğilimle birlikte örgüt içinde kalıpçılığı ve robot türünden ilişkileri ön plana çıkarmak ve temel örgütsel ilke haline getirmek için özel bir çaba harcanmaya başlandı. Boran'ın başını çektiği muhalefet, bir yandan ideolojik kaypaklığa, diğer yandan da, robotlardan oluşan bir örgüt yaratma eğilimlerine karşı verildi. Bu yüzden Aybar, Türkiye işçi sınıfının siyasal hareketinden bir değil iki nedenle tasfiye edildi.

Demirtaş Ceyhun'un "Yağmur Sıcağı" romanının "siyasal değeri" burada. Romanın kahramanlarından ve işçi sınıfının siyasal hareketi içinde gelip geçici bir konuma sahip olan profesörler bir yana, romandaki en olumlu "tip" olan Zekeriya'da bile bu robotlaşma hastalığının başlangıcını görmek mümkün. Robotlaşma hastalığı sözü edilen diyalektik bağlantıdan doğuyor. İdeolojik tutarsızlık, ideolojik gevşeme örgüt içinde ancak robot türü ilişkileri geliştirmekle mümkün oluyor. Bu romanla ilgili olarak Mesut Odman'ın eleştiri yazısına "yazılması gerekenin yazılmayan romanı" başlığını koymasının haklılığı da buradan doğuyor. Demirtaş Ceyhun, bu iki yanlı hastalığa parmak basarken, Türkiye İşçi Partisi'nin temel doğrultusuna ve bu tür hastalıklara karşı verilen başarılı mücadeleye dokunmuyor. Bu ise, Behice Boran'ın klasik bir değere sahip olan "Türkiye İşçi Partisi 1961-1971"
yer alıyor.

İdeolojik konum ile örgüt içi ilişkiler arasındaki diyalektik bağlantı yalnızca Türkiye pratiğinden ortaya çıkmıyor. Tersinden bir örneği, yine sanat yapıtlarına yansıması ölçüsünde, Gladkov'un "Çimento"sunda bulmak mümkün. Çimento'nun "politik değerini" de bu bağlantıyı üstün bir güç ile göstermesinde aramak gerek. Bolşevik devrimini izleyen iç savaş sonrasında ve nesnel nedenlerin zorlamasıyla bir süre için özel sektöre ve hatta yabancı sermayeye sınırlı ödünler verilme yolları arandı. Nesnel nedenlerin zorladığı ve yabancı sermaye konusunda gerçekleşmeyen bu ödünler, bolşevik ideolojinin belli alanlarında bir yumuşama biçiminde değerlendirilebilirdi. Yani Ekonomi Politikası dönemi, örgüt içinde titiz bir arınma uygulamasıyla birlikte yaşandı. Gladkov'un Çimento'sunda örgütten içtenlikle ayrılmak istemeyen menşevik entellektüellerin tasfiyesi ile Daşa'nın katılığı ön plana çıkarıldı. Yeni Politikanın uygulanmasıyla örgüt içi ilişkiler arasındaki diyalektik bağlantı canlı ve kalıcı bir biçimde yazıldı.

Ancak ideolojik kararlılığı, açıklığı ve titizliği olan siyasal hareketler, yaratıcı olabilir. Ancak böyle siyasal hareketlerde robot türünden ilişkiler gelişemez. Geliştirmek isteyen eğilimler mahkum olur. Bugün Türkiye'de geride kalmaya mahkum demeç devrimciliği döneminin birincil hastalığı burada yatıyor. İdeolojik kararsızlık ve tutarsızlık tüm grupçuklara damgasını vuruyor. Fakat aynı dönemi, daha yaygın bir başka hastalık da renklendiriyor. Demeç devrimciliği dönemi, ilericilik adına, partisizliğe prim verilen bir dönem oluyor.

Demeç devrimciliği dönemi ile partisizlik arasında çok yakın bir bağlantı var. Demeç devrimciliği, partisizliği kolaylaştıran bir etken. Üç kişi bir araya gelir, bir dernek olur, giderek "sol örgüt" rütbesini kazanır. Her olayda bir demeç "patlatılır", özellikle ilerici basın bunları "demokratik kuruluşlar görüşlerini açıkladılar" başlığı altında toplar ve bu toplama içine çok zaman işçi sınıfının siyasal örgütü de alınır. Giderek demokratik kuruluşlar, sol örgüt; sol örgütler, siyasal parti rütbesiyle mükafatlandırılır. Bundan sonra da kendi kendine "sol bölünmüştür" dövünmesi başlar. Bu dövünme çok zaman, çok daha iyi niyetli ve içtenlikli ilericilere de bulaştırılır. Fakat partisizliğe verilen bu primin, doğrudan doğruya sermayenin ve büyük burjuvazinin işine yaradığı bir kenara itilir.

Partisizliğe verilen prim ile solun bölünmüşlüğünü kanıtlamanın büyük burjuvazinin ekmeğine yağ sürmek olduğunu görmek için yeterli gösterge var. Burada bu göstergelerden birinden söz etmek yeterli. Seçimlerden kısa bir süre önce işçiler ve emekçiler arasında en çok okunan Günaydın Gazetesi, seçim öncesinde ve şimdi Milliyetçi Hareket Partisi'nin organı gibi çıkan Günaydın Gazetesi, tam bir sayfasını "sola" ayırdı. Tam bir sayfaya yerleştirdiği sayılmayacak kutularla "solun bölünmüş" olduğunu göstermeye çalıştı. Türkiye İşçi Partisi'nin yer almadığı bu kutularda, solun sayılamayacak kadar çok bölünmüş olduğu, her birinin alamet-i farikası belirtilerek, gösterildi. Böylece Günaydın Gazetesi, büyük sermaye için yapabileceği en büyük hizmeti yapmış oldu. İşçi sınıfı ve emekçileri şaşırtmak için, kendi siyasal örgütünün gücünden kuşkuya düşürmek için elinden geleni yaptı. Bu konuda başkaları da ellerinden geleni yapmaktan geri kalmıyor. Seçim kampanyasında Türkiye İşçi Partisi'nin kırmızı ve sarı renklerini kullanan şaşırtıcı afişleme kampanyasından sonra şimdi bir çok grupçuğun kırmızı ve sarı rengin tadına vardıkları görülüyor. Zevksiz kırmızı ve sarı afişleri ile işçi partisi imajını parçalayacaklarını sanıyorlar. En azından ellerinden geleni yapıyorlar.

Partisizlik, işçi sınıfının düşmanlarının silahı. Lenin, bunu, daha 1905 yılında yazıyor. Şöyle yazıyor: "Düşmanlarınızdan öğrenin, yoldaş işçiler; partisiz işçi örgütlerinin kurulmasına sempati duyan yada en azından bu isteğe kayıtsız kalan düşmanlarınızdan öğrenin! Marx ve Engels'in,
sadece birliğinin gelişmesiyle değil aynı zamanda siyasal *bilincinin* gelişmesiyle *bir sınıfa dönüşeceğini* söylüyen Komünist Manifestosu'nu hatırlayın". Aynı yazıda şu açıklık da yer alıyor: "Partisizlik, yıkılsın! Partisizlik, her zaman ve her yerde burjuvazinin bir silahı ve sloganı olmuştur." *(Lenin, Düşmandan Öğrenmek, Toplu Eserler, Onuncu Cilt, Sayfa 60.61)* Partisizlik, bugün Türkiye'de işçi sınıfın düşmanlarının en önemli silahlarından birisi olma özelliğini sürdürüyor.

Demeç devrimciliği dönemi, partisizliğe prim verme dönemi oluyor. Bu dönem geride kalacak. Partisizliğe prim verme dönemi, geride kalmaya mahkum. Bunu söylemek, bir parti için davetiye çıkarmak anlamına gelmiyor. Kesinlikle gelmez. Türkiye İşçi Partililer, işçi sınıfının siyasal hareketini Türkiye İşçi Partisi'nin temsil ettiğine kesinlikle inanıyorlar. Ancak bu inanca katılmak da katılmamak da mümkün. Katılmayanlar için başka olanaklar var. Bu olanakları yeterli bulmayanlar için yeterli sayacakları olanakları yaratma yolları var. Günaydın Gazetesi'nde sergilendiği ölçüde bir "çeşitlilik" var. Herkes seçmede özgür. Ama artık hem ilericilikten, devrimcilikten söz etmek hem de partisizlik bayrağına sarılmak özgürlüğü yok. Ya biri, ya diğeri.

BİRLEŞİK GÜÇ YENİLMEZ

Sosyalist Türkiye

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ 4. İL TEMSİLCİLERİ TOPLANTISI 9-10 TEMMUZ TARİHLERİNDE ANKARA'DA YAPILDI. TOPLANTININ DİNLEYİCİLERE AÇIK OLAN İLK BÖLÜMÜNDE GENEL BAŞKAN BEHİCE BORAN ÇEŞİTLİ SORUNLARA DEĞİNEN BİR AÇIŞ KONUŞMASI YAPTI.

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ GENEL BAŞKANI KAPANIŞ KONUŞMASINDA "PARTİMLE HER ZAMAN KIVANÇ DUYDUM; FAKAT BU TOPLANTIDA TEMSİLCİ ARKADAŞLARIMIN KONUŞMALARINDAKİ YÜKSEK İDEOLOJİK VE TEORİK DÜZEY, BÜYÜK KARARLILIK, PARTİMLE KIVANÇ DUYMADA NE KADAR HAKLI OLDUĞUMU BİR KEZ DAHA GÖSTERDİ" DEDİ.

Türkiye İşçi Partisi 4. İl Temsilcileri toplantısı 9-10 Tenunuz tarihleri arasında Ankara'da Çağdaş Sahne salonunda yapıldı.

Türkiye İşçi Partisi'nin İl Temsilcileri Toplantısı, seçimler ertesinde ve içinde bulunduğumuz politik koşullarda ayrı bir önem taşıyordu. Toplantının ikinci gününde söz alan konuşmacılar, seçim sonuçlarının ve güncel politik koşulların ışığında sosyalist hareketin ve Türkiye İşçi Partisi'nin çeşitli sorunlarına değindiler. Türkiye'nin çeşitli il ve ilçelerinden gelen temsilciler, sosyalist örgütlenmenin, faşizme karşı demokratik direnişin sorunları üzerinde enine boyuna durdular. Bu görüş alışverişi ve ortaya çıkan öneriler, hiç kuşkusuz gerek sosyalist hareketin gerekse demokratik güçlerin eylemlerinin önümüzdeki dönem gelişmesinde önemli temel taşları oluşturacak.

HÜKÜMET BUNALIMLARININ TEMELİ

Türkiye İşçi Partisi'nin 4. İl Temsilcileri Toplantısının ilk gününde Çağdaş Sahne salonunu dolduran kalabalık bir dinleyici topluluğunun alkışları ve "Sosyalist Türkiye" sloganları arasında Genel Başkan Behice Boran açış konuşmasını yapmak üzere kürsüye geldi.

Genel Başkan Boran, konuşmasında ilk olarak "hükümet bunalımları" üzerinde durdu. Hükümet bunalımlarının yalnızca hükümetlerin oluşturulması sırasında ortaya çıkan güçlüklerle sınırlı olarak ele alınmaması gerektiğini vurgulayan Boran, bunun daha temelde, daha köklü nedenleri olduğuna işaret etti ve bu konuda özetle şunları söyledi:

"Partilerin yönetim kadrolarının ve liderlerinin belirli rolleri olmakla birlikte bunalımların nedenleri daha derinlerde yatmaktadır. Partimiz tarafından sürekli olarak işlendiğigibi, Türkiye kapitalizmi, 1960'ların son yılları ile birlikte, pazar, finansman ve döviz kaynakları olmak üzere üçlü bir darboğaza saplandı.

"Bu genel darboğazın yansıma, bugün gelinen noktada, Türkiye sanayiinin bir başka sorunu daha ağırlığını duyurmaktadır: Tüketim malları sanayii, iç pazarı yeterince genişletememekten ve dış pazara da açılamamaktan doğan bir tıkanıklığın içine girmiştir. Bu tıkanıklık noktasında, hafif sanayiden ağır sanayie geçiş bir zorunluluk olarak belirmiştir. Ancak bu da büyük ölçüde iç ve dış finansman kaynaklarını gerektirdiğinden, Türkiye'nin finansman sorunu daha da ağırlaşmaktadır.

"MC hükümeti, bu ağır sorunlar karşısında, para basmak ve DÇM gibi yolları deneyebilmiştir. Buna rağmen yeteri ölçüde dış kredi bulamamıştır. Uluslararası finans kuruluşları Türkiye'ye verecekleri kredileri bazı ekonomik ve politik koşulların gerçekleştirilmesi şartına bağlamakta, bu da sorunu daha da ağırlaştırmaktadır."

İŞÇİ SINIFI HAREKETİ, DEMOKRASİ MÜCADELESİ

Boran konuşmasında daha sonra Türkiye kapitalizminin bunalımlarının politik plana, siyasal partiler planına nasıl yansıdığı üzerinde durdu. Burjuvazinin siyasal partilerindeki gelişmeleri özetleyen Boran, karşı cephedeki gelişmeleri olduğu kadar, işçi ve emekçi sınıflar içindeki gelişmeler ile onların siyasal hareketi konusuna da değinerek bu konuda özetle şunları söyledi:

"1960'larla birlikte, işçi sınıfı daha da güçlendi. Demokratik hak ve özgürlüklere sahip çıkma, başta işçi sınıfı olmak üzere diğer emekçi kesimlere hızla yayıldı. 1960-71 yılları, demokrasi mücadelesinin hızla geliştiği dönemdir.

"Bu demokrasi mücadelesinin en önemli ve anlamlı bir yanı da şuydu: Demokrasi mücadelesi, sosyalist mücadele ile birlikte, onunla içiçe geçerek veriliyordu. 1961 yılında kurulan Türkiye İşçi Partisi, giderek bilimsel sosyalist bir raya oturmaya başladı. Hızla gelişip güçlenen ve sosyalizmi amaçladığını ilan eden TİP'in dışında kalan farklı görüşteki sol ve sosyalist gruplar da demokrasi mücadelesine katılıyorlardı. Bu iki mücadelenin birlikteliği işçi sınıfının ekonomik-sendikal mücadelesine yansımakta da gecikmedi. 1967 yılında sınıf sendikacılığını esas alan DİSK kuruldu.

"Yükselen işçi sınıfı hareketine ve genel olarak demokratik toplumsal muhalefete karşı burjuvazinin tepkisi ikili oldu. Birincisi, sola kayışı frenlemek amacıyla "ortanın solu" çıkarıldı. Amaç olarak "sola duvar çekmek" öne sürüldü. Burjuvazinin ikinci tepkisi ise MHP'yi oluşturmak ve geliştirmek oldu. Aynı MHP koalisyonu üzerinde düşünülebileceğini ileri sürdü.

Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Behice Boran seçim günü televizyondan yayınlanan demecinde büyük burjuvazinin bir CHP-AP Koalisyonunu istediğini ve seçimlerden sonra bunun üzerinde durulması olasılığının yüksek olduğunu belirtti. İlk hükümet denemesinden sonra böyle bir öneri "taktik veya manevra" olmadığı ısrarla vurgulanarak CHP Genel Başkanı tarafından ortaya atıldı. Fakat CHP'nin tek başına hükümet denemesini çok açık bir biçimde destekleyen iş çevreleri ve sözcüleri kendi önerileri konusunda suskunluğu tercih ettiler.

MC YENİLGİYE

Geçen hafta YÜRÜYÜŞ baskıya girerken CHP Genel Başkanı ve Başbakan Ecevit'in CHP-AP koalisyonu önerisi ortaya çıktı. Türkiye İşçi Partisi dışında herkes için "sürpriz" etkisi yapan bu öneri hafta içindeki tartışmaların odak noktalarından birisi olmaya devam etti. Hafta içinde Demirel ve kader arkadaşları MC Hükümetinin çatısını kurmaya çalışırken CHP Genel Başkanı da sık sık tekrarladığı demeçleriyle CHP-AP koalisyonu için kamu oyu yaratmaya çabaladı. Hafta sonuna doğru CHP Genel Başkanı'nın demeçlerinin MC Hükümeti'nin kuruluşunu güçleştirmekten çok kolaylaştırmaya yaradığı konusundaki izlenim kuvvetlenmeye başladı. Cuma günü Milliyet'te Bedri, MC ortakları arasındaki çatlakları gidermek için "yapıştırıcı demeçler" veren bir Ecevit çizdi.

ANADOL'UN "HAYIR"I VE CHP–MSP ÖNERİSİ

CHP Genel Başkanı, geçen hafta sonunda Demirel'e böyle bir öneri ile gitmeden önce Genel Yönetim Kurulu ile Grup Yönetim Kurullarını ortak toplantıya çağırdı. Bu öneri karşısında ilk şaşıranlar, CHP Grup Yöneticileri oldu. Bir çoğu CHP-AP Koalisyonuna karşı çıktı. Fakat karşı görüşünü sonuna kadar götüren sadece Zonguldak Milletvekili Kemal Anadol oldu. Anadol, oylamada CHP-AP koalisyonuna "hayır" oyu verdi. Semih Eryıldız, Celal Paydaş ve CHP Millet Meclisi Grup Başkanvekili Ali Nejat Ölçen ise oylamada çekimser kaldılar. Tartışmalar sırasında CHP-AP koalisyonuna alternatif öneri, CHP Grup Başkanvekili Ali Nejat Ölçen'den geldi. Ölçen, CHP-AP koalisyonu yerine CHP-

TUNÇ'UN TEPKİSİ

Büyük burjuvazinin, kendi önerileri olan CHP-AP Koalisyonu konusunda açık destek koymamaları, bir yandan elde ettikleri kazanımları korumak, diğer yandan da, Cumhuriyet Halk Partisi'nin siyasal manevra yeteneğinden duydukları hayal kırıklığı ile açıklanıyor. Büyük burjuvazi, CHP-AP koalisyonu konusunda "dolaylı" yolları denemeyi tercih ediyor.

CHP-AP koalisyonu önerisine en büyük destek TÜRK-İŞ Genel Başkanı Halil Tunç'tan geldi. Tunç, bir taşla iki kuş vurmak için zamanın geldiğine karar verdi. Açıkça fakat her nedense MC hükümeti kurulduktan sonra genel greve gidileceğini ilan etti. Böylece "kararlı" ve aldığı kararların sorumluluğundan çekinmeyen bir sendika lideri olduğunu göstermek istiyordu. Tunç, genel grev çağrısı ile DİSK yöneticilerini de açmaza sokmayı planlıyordu. DİSK yöneticileri, ya Tunç'un kararının arkasından gitmek ya da kamu oyunda zor bir duruma düşmekle karşı karşıya bırakılmak isteniyordu. DİSK Genel Başkanı Türkler, buradaki sorunu görmekte gecikmedi. Tunç'un tepkisini "sevindirici" bul-

Lockheed Unutuldu mu?

Türkiye'yi ilgilendiren bir Lockheed Skandalı Dosyası var. MC Hükümeti zamanında patladı. Çok çeşitli iddialar ortaya atıldı. Başta Demirel olmak üzere MC Hükümeti'nin temsilci ve sözcüleri, gelen belgelerde hiç bir isim olmadığını ileri sürdüler. Buna karşılık, MC Partilerinin önde gelen isimlerinin Lockheed ile ilgili olduğu kanısı yayıldı. Buna karşıt iddialar da piyasaya sürüldü. Lockheed Skandalı Dosyasının partilerüstü bir niteliğe sahip olduğu izlenimi verildi.

Şimdi CHP, güven oyu almasa bile hükümette. Bütün dosyalar ellerinde. CHP Bakanları, bilinen dosyaları açıklamaya ve basın toplantıları yapmaya devam ediyorlar. Fakat bugüne kadar Lockheed ile ilgili bir açıklama yapmadılar.

Şu anda CHP Hükümeti'ne açıklama düşüyor. Vakit kaybetmeden açıklama yapmak gerekiyor. Durum nedir? Gerçekten MC temsilci ve sözcülerinin iddia ettikleri gibi gelen belgelerde isim yok mu? Eğer durum böyle ise bunu açıklamaktan korkmamak gerek. Yoksa Lockheed Dosyasının açıklanmaması nı gerektiren başka nedenler mi var?

CHP Hükümeti'ne Lockheed Dosyası ile ilgili bir açıklama düşüyor. Her türlü iddiaya, belli bir zaman için de olsa, son vermek CHP Hükümetinin elinde. CHP, hükümette iken Lockheed Dosyası ile ilgili bir açıklama yapmazsa, muhalefete geçmesi halinde bu konuda söyleyecekleri inandırıcı olmaz.

süreçte AP de daha sağa kayarak MHP' nin yanına geldi.

"İşçi sınıfının bağımsız politik hareketi 1968-70 arası iç ideolojik ler sonucunda bir sarsıntı geçirdi. Daha sonra da 1971 yılında parti kapatıldı ve yöneticileri hapse atıldı. Bunun sonucunda, 1961 öncesinde olduğugibi, meydan burjuva partilerine kaldı. Bu boşlukta CHP ve onun sosyal demokrasisi boy attı. Demokratik toplumsal muhalefet de elde kalan biricik alternatif olarak ona kanalize oldu.

"TİP'in kapatılması sonucu ülke politik hayatında demokrasi mücadelesi ile sosyalizm mücadelesinin içiçeliği ortadan kalktığından, demokrasi mücadelesi sosyalizm mücadelesinden koptuğundan, demokratik toplumsal muhalefet özünde de bir ölçüde sosyal demokratlaşmıştır. Bunun içindir ki 1977 seçimlerinde TİP bütün vurgulamalarına rağmen faşizme karşı demokrasi mücadelesinin sosyalizm mücadelesiyle bütünlüğünü ilerici demokrat, sol seçmenlere yeterince kabul ettirememiş, demokrasi ile sosyalizm arasında son 7 yılda oluşturulmuş kopukluğu giderememiştir. TİP'in iki yıllık yaşamı ve seçim çalışmaları bunu başarmaya yetmemiştir. TİP'in seçimlerde beklenilenin çok altında oy almasının kaynağında bu olgu da vardır."

FAŞİZME KARŞI MÜCADELE

Boran, konuşmasında 1977 seçimlerinde MHP'nin gelişmesi olgusuna da dikkat çekti. MHP'ye oy verenlerin büyük çoğunluğunun kapitalizme tepki duyan ancak bu tepkiyi sosyalizme yaklaşmakla birleştiremeyen kesimler olduğunu söyleyen Boran, "Kapitalizmden kopanların, arayış içinde olanların MHP'ye yönelmelerini önlemek, onları sosyalizme kanalize etmek işçi sınıfının partisinin, TİP'in etkinliğinin artması ile sağlanabilecektir" dedi.

MSP ve CHP'yi de ele alarak bu partileri değerlendiren Boran, daha sonra son günlerde çok tartışılan bir konuya, burjuvazi ile partiler arasındaki ilişkilere değinerek bu konuda şu hatırlatmayı yaptı:

"Partilerin davranışlarını, özünde sosyal sınıflar belirlemekle birlikte sınıf ve parti özdeş değildir. Hele burjuva partilerinin ve yöneticilerinin kendi sınıfsal çerçeveleri içinde kalmakla birlikte, ayrıca partisel ve kişisel hesapları da vardır. CHP'nin tek başına iktidar olma isteği karşısında eski MC partilerinin ve yöneticilerinin bu partisel ve kişisel hesapları ağır basmıştır ve kendi saflarından CHP'ye olası kaymaları önlemek için seferber olmuşlardır."

Konuşmasının son bölümünde son politik gelişmeleri, CHP'nin güvenoyu alamayan programını, yeni MC olasılıklarını değerlendiren Boran, faşizmi geriletme, demokrasiyi geliştirme sorununun CHP'yi iktidar yapmakla özdeş olmayacağını bir kez daha hatırlattı. CHP' nin hızla burjuvaziye kayışı karşısında, CHP'nin demokratik bir çizgiye çekilmesi görevinin başta işçi sınıfı olmak üzere demokratik toplumsal muhalefete düştüğünü vurgulayan Boran, TİP'in bu alandaki görevlerini hatırlattı ve konuşmasını "Örgütlü, birleşik güç yenilmez" sözleri ile bitirdi.

Boran'ın konuşmasından sonra dinleyicilere kapalı olarak süren İl Temsilcileri toplantısında Genel Sekreter Nihat Sargın çeşitli örgüt sorunlarına ilişkin bir rapor sundu. Bu rapordan sonra toplantının ilk günü tamamlandı.

Toplantının ikinci gününde, Türkiye' nin çeşitli bölgelerinden gelen temsilciler, genel politik duruma ve örgütsel çalışmalara ilişkin olarak söz aldılar. Bundan sonra genel bir değerlendirme ve kapanış konuşmasını yapmak üzere Genel Başkan Boran tekrar kürsüye geldi. Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı kapanış konuşmasında "Partimle her zaman kıvanç duydum; fakat bu toplantıda temsilci arkadaşlarımın konuşmalarındaki yüksek ideolojik ve teorik düzey, büyük kararlılık, Partimle kıvanç duymada ne kadar haklı olduğumu bir kez daha gösterdi" dedi.

Kara Kuvvetleri Komutanlığı ve İktidar Olma

çekişme-

YÜRÜYÜŞ'ün geçen pazartesi günü dağıtımı yapılan son sayısında şunlar yazıldı: "Ersun, emekliye sevk edilince yerine Birinci Ordu Komutanı Adnan Ersöz'ün getirilmesi gerekiyor. Silahlı Kuvvetlerdeki kanunlara ve teamüllere göre de vekalet görevinin İstanbul'daki Ordu Komutanı Ersöz'e verilmesi zorunlu. Genel Kurmay Başkanı'nın Kara Kuvvetleri Komutanı'na vekalet etmesi, tıpkı Hava Kuvvetleri Komutanlığına bir korgeneralin getirilmesi gibi kanunların ve teamüllerin zorlanması anlamına geliyor. Ancak Demirel, Kara Kuvvetleri Komutanlığına Üçüncü Ordu KomutanıOrgeneral Ali Fethi Esener'i getirmek istediği için şimdiye kadarki uygulamanın dışına çıkılıyor."

YÜRÜYÜŞ, Ersun'un emeklilik işleminin Cumhurbaşkanı Korutürk, Başbakan Demirel ve Genel Kurmay Başkanı Sancar arasında geliştirilip uygulamaya konduğunu yazdı. Geçen haftaki yazıdan sonra Çarşamba günü Orgeneral Ersöz, Kara Kuvvetleri Komutanlığına vekaleten atandı. Bu atama ile ilgili olarak ANKA Ajansı "Cumhurbaşkanı ile hükümet, Genel Kurmay Başkanlığına uyarılarda bulunmuşlardır" dedi. Genel Kurmay Başkanı'nın beklemeden yana eğilimi, bu uyarılarla düzeltildi.

Başbakan Ecevit, Perşembe günü Cumhurbaşkanı ile görüştükten sonra yaptığı basın toplantısına yumuşak başladı. Fakat daha sonra üç cephe partisinin, Kara Kuvvetleri Komutanlığı konusunda gizli bir anlaşma yaptıklarını söylerken sertleşti. Bu arada kuvvet komutanlığına atamalarda önceliğin Genel Kurmay Başkanı'nda olduğunu ileri sürdü. İleri sürülen bu iddiada dikkatli olmak gerekir. CHP Genel Başkanı'nın bu ara sık sık vurguladığı ve Demirel'in içine sindiremediğini söylediği "kuvvetler ayrımı" ilkesinin değerlendirilmesinde fazla ileriye gitmemek gerekiyor. Kuvvetler ayrımı ilkesine, yasama, yargı ve yürütme kuvvetlerinin arasına bir de Silahlı Kuvvetler girmiyor. Silahlı Kuvvetlerin hükümete bağlı olduğunu, her zaman istediği atamaları yapamıyacağını, kanun ve teamüllere uyma koşulu ile atamaları yapma hakkının da yürütme kuvvetinde olduğunu ve Silahlı Kuvvetlerin istedikleri zaman istedikleri demeçleri veremeyeceklerini unutmamak gerekiyor. Unutanlar, iktidar olamazlar.

MAHKUMDUR

duğunu söyledi. Fakat genel greve katılıp katılmama sorununu zamana bıraktı.

ORDUYA ÇAĞRI VE YORUMLAR

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Tunç, MC Hükümetinin kurulması halinde genel greve öncülük edeceğini açıklarken Silahlı Kuvvetleri de soruna müdahale etmeye çağırdı.Konumu, yeri ve ilişkileri ne olursa olsun bir sendika liderinin ağzına almaya cesaret bile edememesi gereken bir çağrı yaptı. Bu çağrıya en sert tepki Adalet Partisi Genel Sekreteri Nahit Menteşe'den geldi. Menteşe, Tunç hakkında soruşturma açılmasını istedi. Bir gün sonra da Genel Kurmay Başkanı Sancar, görüşlerini açıkladı. Sancar'ın açıklaması ile Menteşe'nin demeci arasındaki paralellik dikkati çekti. Sancar'ın demecinde, hükümet kuruluşunun dikkatle izlendiği de yer aldı. Tunç'un çağrısından hemen sonra gelen bu açıklamalar en azından Genel Kurmay Başkanı' nın bir MC hükümetinin kurulmasını problem olarak görmediği şeklinde değerlendirildi.

Tunç'un Silahlı Kuvvetlere çıkardığı çağrı, ilerici yayın organlarında da yorum ve değerlendirmelere yol açtı. Perşembe günkü Cumhuriyet Gazetesi'nin "Olayların Ardındaki Gerçek" sütunu şöyle bitti: "Dışardan uygulanan silah ambargosu Ordu'yu iki buçuk yıldan beri sıkıntıya düşürmüş durumdadır. Böyle bir dönemde Ordu'ya bir de iç politikanın düzenlenmesini yüklemek, yalnız demokratik rejime değil, mantığa da sığacak bir iş sayılamaz" Böylece Tunç'un çağrısının yersizliği belirtildi. Ancak bu belirlenme gerekli dikkatle yapılamadı. Çünkü Silahlı Kuvvetlerin silah ambargosu ile sıkıntıda nemde" çıkartılan çağrının reddedilmesi başka bir dönemde başka bir değerlendirme yapılmasının mümkün olabileceği şeklinde anlaşılabilirdi...

MSP VE MHP RAHATLIYOR

CHP Genel Başkanı'nın CHP-AP koalisyonu önerisi, ilk sonuç olarak, Adalet Partisi'nin MSP ve MHP karşısında pazarlık gücünün artmasına neden oldu. Fakat büyük sermayenin bu öneriye açıkça destek olmaktan kaçınıp dolaylı yolları tercih etmesi, Sancar'ın böyle bir hükümete karşı olmadığı şeklinde yorumlanan demeci ve Hürriyet'in Milli Selamet Partisi'ne itirazı dışında büyük tirajlı basının tutumu, MSP ve MHP nin rahatlamasına yol açtı. Hafta başında pazarlık gücünü kaybeden bu iki parti, hafta sonuna doğru pazarlık koşullarını bir bir Demirel'in önüne koymaya başladı. Bu yüzden pazarlık görüşmeleri uzadı.

MC YENİLGİYE MAHKUMDUR

MC hükümetinin kurulma olasılığının güçlenmesi, Cumhuriyet Halk Partisi'nin her gün yeni bir öneri ile ortaya çıkması, Türkiye İşçi Partisi'nin dışındaki ilerici kesimde de bir kararsızlığın su yüzüne çıkmasına sebep oldu.Bu kararsızlık, herkesin kendi konumunu yeniden değerlendirmesine olanak hazırlıyor. Seçimlerden önce ve seçimlerin hemen sonrasında "MC gelirse hayat olmaz" diyenler şimdi "gelirse göreceği de var" demeye başladılar. İlerici kesim, Cumhuriyet Halk Partisi'nin işlevlerini abartmadan kabul ederek kendi gücüne güvenme ihtiyacını duymak zorunda kaldı. Böyle bir durumun çok sağlıklı gelişmelere yol açması mümkün. Eğer bu kararsızlık, Behice Boran'ın "örgütlü, birleşik güç yenilmez" sözü etrafında geniş bir kararlılığa dönüşürse MC yenilgiye mahkum olur.

ÇEVİKÇE, HAVALARIN ÖZELLEŞTİRİLMESİNİ DURDURDU

● CHP Hükümeti'nin bakanları MC hükümeti dönemindeki aksaklıkları, yolsuzlukları, hesapsızlıkları sergilerlerken Ulaştırma Bakanı Erol Çevikçe, Türkiye havalarının özel sektöre peşkeş çekilmesi planlarına set çekti. CHP Hükümeti' nin Ulaştırma Bakanı, ağır baskıları göğüsleyerek, bir başlangıç ve arkası gelecek olan özel sektöre uçuş izni verme oyunlarını durdurdu. Bursalı iki büyük zenginin kurduğu Bursa Hava Yollarına uçuş izni vermedi. Böylece Adalet Partisi Genel Sekreteri Nahit Menteşe'nin Ulaştırma Bakanlığı zamanında tezgahlanan ve gazetelerde uçaklarının resimleri yayınlanmış olan Bursa Hava Yolları girişimi şimdilik durdurulmuş oldu.

Erol Çevikçe, bu kararı alırken CHP hükümetinin bazı bakanları ile uyum sağlayamadı. Ulaştırma Bakanlığı, Bursa Hava Yolları ile ilgili olarak daha önceki hükümet döneminde ilgili bakanlıklar olan Ticaret Bakanlığı ile Gümrük ve Tekel Bakanlığından görüş istemişti. Bu iki bakanlık da görüşlerini CHP hükümeti zamanında Ulaştırma Bakanlığı'na bildirdiler. Ziya Müezzinoğlu'nun başında bulunduğu Ticaret Bakanlığı ile Mehmet Can'ın başında bulunduğu Gümrük ve Tekel Bakanlığı, Bursa Hava Yolları'na uçuş izni verilmesi konusunda olumlu görüş bildirdiler. CHP'nin Ulaştırma Bakanı Çevikçe ise bu iki olumlu görüşe rağmen hava ulaştırmasının özel sektöre peşkeş çekilmesine izin vermedi.

Bursa Hava Yollarına izin verilmesi yolunda olumlu görüşe sahip olanlar CHP'nin Ticaret ve Gümrük ve Tekel Bakanlarından ibaret değil. Türk Hava Yolları'nın pilotlarının çoğu da aynı eğilimde idi. Pilotların çoğu, günlük uçuşların Diyarbakır ya da Van'da bitmesinden rahatsız oluyorlardı. Günlük uçuşlarının Londra veya Frankfurt'ta bitmesini ve böylece gecelemeyi Batı kapitalizminin büyük kentlerinde geçirmeyi, Diyarbakır yada Van'a tercih ediyorlardı. THY iç seferler yaptıkça, bu tercihin gerçekleşmesi mümkün olmuyordu.Bursa Hava Yolları, iç hatların özel sektöre devredilmesi konusunda bir başlangıç olacaktı. Bu başlangıcı, içlerinde Miltur' un da olduğu bir çok şirketin sürdürmek istedikleri biliniyordu. Bu yüzden Bursa Hava Yolları'na uçuş izni verilmesi için baskı çok çeşitli idi. Fakat tüm bu baskılara rağmen Ulaştırma Bakanı Çevikçe isteği reddetmekte tereddüt etmedi.Bunun üzerine Bursa Hava Yolları'nın sahipleri, Başbakan Ecevit'le görüşme yollarını aramaya başladılar. ●

SINIF VE KİTLE SENDİKACILIĞI İLKELERİ TİTİZLİKLE UYGULANMALIDIR

SENDİKALARA PARTİ İŞLEVİ YÜKLEMEK, BÖYLECE SENDİKALARIN KİTLESEL İŞLEVLERİNİ YOK SAYMAK VEYA KÜÇÜMSEMEK, SENDİKA İÇİ DEMOKRASİYİ ORTADAN KALDIRMAK, TASFİYECİLİK, ÖRGÜTSEL BAĞIMSIZLIĞI TİTİZLİKLE KORUMAMAK; SENDİKALARI SİYASAL ÖRGÜTLERİN YAN KURULUŞU GİBİ GÖRMEK, SAPMADIR.

SENDİKAL HAREKETİN NİTELİĞİ VE BOYUTLARI SON ZAMANLARDA EN ÇOK TARTIŞILAN KONULAR ARASINDA. SORUNA YANLIŞ YAKLAŞIMLARIN GETİRDİĞİ KARGAŞA ORTAMINDA, SENDİKA VE KİTLE ÖRGÜTLERİ GİBİ KAVRAMLARIN İÇERİĞİNİ AÇIĞA KAVUŞTURMAK GEREKİYOR. YÜRÜYÜŞ, BU KONUDA SOSYAL-İŞ SENDİKASI BAŞKANI ÖZCAN KESGEÇ'E BAZI SORULAR YÖNELTTİ. YÜRÜYÜŞ'ÜN SORULARI VE KESGEÇ'İN YANITLARI ŞÖYLE:

♦ *Demokratik kitle örgütleri olarak sendikalara ilişkin doğru ve yanlış bakışlar nelerdir?*

♦ İşçi sınıfı bilimini, bilimsel sosyalizmi ilke edinmiş sendikalar, "sınıf ve kitle sendikacılığı" diye tanımlanan anlayışın sahibi ve savunucusudurlar.

Sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerini ise sendikamızın V. Genel Kurulunda alınan bir kararı aynen belirterek açıklamak istiyorum. V. Genel Kurulumuzun kararı şöyle:

"İşçi sınıfının örgütsel yapıları ve amaçları bakımından birbirinden farklı olan iki örgütü vardır. 1- Sınıf Sendikaları, 2- Parti.

İşçi sınıfı sendikaları, örgütsel yapıları bakımından kitleseldir. Amaçları bakımından da, işçi sınıfının ekonomik çıkarlarını burjuvaziye karşı savunmak, sömürü oranını koşulların öngöreceği en ileri şekilde azaltmak, işgüvenliği ve yaşam koşullarını iyileştirmeyi amaçlamak ve bu doğrultuda en kararlı mücadeleyi vermekle yükümlüdür sendikalar.

İşçi sınıfımızın sendikal planda verilen mücadelesinin, ekonomik-demokratik-ideolojik ve politik mücadele bütünlüğü içinde ele alınmasını kesin şart olarak tanır. Ancak bu bütünlüğün sağlanması, ilkeli bir çalışma anlayışına sahip olmakla ve bu yönde uğraş vermekle mümkündür.

İşçi sınıfı partisi ise, örgütsel yapısı bakımından kitlesel değildir. Örgüt yapıları, işçi sınıfı ve müttefiki emekçi kitlelerin, tüm demokrat küçük burjuva katmanların en bilinçli ve en öncü kişilerinden oluşur. İşçi sınıfı partisi, amacı bakımından da özel olarak sendikalardan ve genel olarak tüm demokratik kitle örgütlerinden ayrılır. Parti, toplumun çelişkilerini çözme mücadelesi vermekten başka, başta işçi sınıfı ve müttefiki emekçi kitlelerle tüm halkın kurtuluşu demek olan iktidara geliş mücadelesi verir. Başka bir deyişle, işçi sınıfı partisi, işçi sınıfının dar sınıfsal çıkarlarını değil tüm toplumun yararına yönelik bir mücadeleyi amaçlar.

... Özel olarak sendikaları, genel olarak tüm demokratik kitle örgütlerini örgütsel yapıları ve amaçları bakımından parti gibi görüp, teorik düzeyde ne söylenirse söylensin, bu anlamda bir çalışma içinde olan kişi, grup ve grupçukları sapma olarak niteler...

... İçinde yer aldığı politik hareketlerden kaynaklanan kişileri değerlendirirken, onların tutum, anlayış ve önerileriyle sendikal alandaki her soruna somut çözüm önerileri getirmelerini, çözümleri kolaylaştırmalarını ve ulaşılan sonuçları korumalarını ve perçinlemelerini ölçü alır..."

İlericiler, demokratlar ve sosyalistlerin hayata geçirilmesi için uğraş verdikleri ve verecekleri ilkeleri içeren bu kararları açarak maddeleştirirsek, sınıf sendikacılığında doğru olan ile yanlış olanı daha da belirginleştirmiş oluruz.

♦ *Bu "maddeleştirme" nasıl yapılabilir?*

♦ Şöyle:

1- Kitlelerin somut ekonomik-demokratik mücadelesini ve istemlerini sendikalar yok sayamazlar, küçümseyemezler. Aksine kalkış noktaları daima budur. Bu olmalıdır. Bunun böyle olması, işçi sınıfının mücadelesini sadece "ekonomik" mücadele çemberi içine hapsetmek anlamına gelmez. Çünkü sınıf sendikaları bu mücadeleyi işçi sınıfının ideolojik-politik mücadelesi ile uyumlu, onun hedeflerine paralel yürütür.

2- Bu uyumluluk, sendikaların siyasi partilerin yan örgütü haline gelmeleri anlamına gelmez. Bu kesinlikle yanlıştır. Aksine sendikaların örgütsel bağımsızlığı esastır. Sendikalar kendi organlarınca yönetilir.

3- Sendikalar gerek işlevleri, gerekse kitleleri itibarı ile parti değildirler. Olamazlar. Sendikaları parti işlevi ile yüklemek giderek Anarko Sendikalizmin batağına düşmek demektir.

4- Sendika içi demokrasi, sınıf ve kitle sendikacılığının temel öğelerinden biridir. Sendikalarda politik düşünce özgürlüğü ve farklı politik düşüncede olanların var olması esastır. Üyeler ve yöneticiler sendika içinde politik görüşlerine göre değil; ekonomik-demokratik platformda sendikanın sürdürdüğü işlevlerdeki somut davranışı ve önerileri ile değerlendirilirler. Yönetimde olanların kendi görüşlerini paylaşmayanları veya herhangi bir politik görüş sahiplerinin, bu görüşte olmayanları tasfiye'ye her ne biçimde ve kılıfta olursa olsun yönelmeleri, uygulamaları yanlıştır.

5- Sınıf ve kitle sendikacılığı, işçi sınıfının sendikal mücadelesini dahi, burjuvazinin şu veya bu kesiminin kuyruğuna takmayı reddeder. Demokratik mücadelede güç ve işbirliği, demokratik güçlerin birlik ve dayanışması, işçi sınıfının bağımsız ideolojisi esas alınarak yapılır ve yapılmalıdır.

Özetle, sendikalarda; kitlesel işlevleri yok saymak veya küçümsemek, parti işlevi yüklemek, sendika içi demokrasiyi ortadan kaldırma, tasfiyecilik, örgütsel bağımsızlığı titizlikle korumamak, siyasal örgütlerin yan kuruluşu gibi görmek, ekonomik mücadeleyi işçi sınıfının ideolojik-politik mücadelesi ile uyumlu yürütmemek, en geniş ilkeli birlik ve dayanışmayı sağlamamak; sapmadır.

♦ *Sizce bugün sendikalarda ve demokratik kitle örgütlerinde durum, bu açıdan nasıldır?*

♦ Kanımca bugün, tüm sendika ve kitle örgütleri için bu ilkelerin uygulandığını söylemek bir yana, bu ilkelere inanıldığını dahi söylemek olanaksızdır.

Sınıf ve kitle sendikacılığının bu ilkelerini tümü ile yadsıyanlar vardır. Sözde kabul eden, eylem ve uygulamaları ile reddedenler de vardır. İçtenlikle inanan ve uygulamaya, hayata geçirmeye çalışanlar vardır. Şüphesiz ki, sosyalistler bu bölümdedir. Hayata geçirme uğraşındaki eksiklikleri veya bilmeden yapılan yanlışlıkları karıştırmamak gerekir.

DİSK'in kuruluşundan bu yana ilkeleri bunlardır.

İnanıyorum ki, işçi sınıfımızın ilerici sendikal birliği ergeç bu ilkelerle DİSK'te sağlanır. Görev bunu sağlama ve başarmadır. Sapmalara karşı mücadele etmektir.

TÖB-DER FİSE'YE KATILDI

TÖB-DER'in uluslararası öğretmen kuruluşu FISE'ye katılma istemi FISE Genel Kurulunda oybirliği ile kabul edildi. Böylelikle Türkiye'de ilk kez bir "memur" kuruluşu uluslararası bir örgüte üye olabildi.

Gerçi Türkiye'de örneğin TMMOB COPISSEE adlı uluslararası mimar ve mühendis örgütleri ile dayanışma içinde, TÜTED'in mücadelesi uluslararası teknik eleman örgütleri tarafından destek görüyor ama, TÖB-DER'in FISE'ye üye olması bir başka anlama sahip.

Tüm engellere rağmen TÖB-DER'in FISE'ye üye olabilmesi Türkiye'deki öğretmenlerin sendikal hakları için sürdürdüğü mücadelede yeni açılımlar getirecek.

TÖB-DER KÜTAHYA ŞUBESİ GENEL KURULU YAPILDI

TÖB-DER Şube kongreleri sürüyor. Geçenlerde Kütahya TÖB-DER şubesinin de genel kurulu yapıldı. Genel Kurul sonunda yapılan seçimleri "Demokrasi İçin Birlik" adı altında seçimlere katılan adaylar kazandı.

Kütahya TÖB-DER Şubesinin genel kurulu geçen yıllara oranla çok daha canlı ve tartışmalı geçti. "Atatürkçü Devrimci Sosyal Demokrat Grup" adını taşıyan grup TÖB-DER'in sürdürmekte olduğu ilerici çizgiye bazı eleştiriler yöneltti. Genel Kurulda "Devrimci Birlik" adını taşıyan grubun da birbirine son derece karşı gibi görünen düşüncedeki öğretmenler tarafından oluşturulduğu göze çarpıyordu. TÖB-DER'e ve diğer kitle örgütlerine önümüzdeki dönemlerde düşen görevler tartışmaların eksenini oluşturdu.

Genel Kurulda yapılan seçimlerde "Demokrasi İçin Birlik Grubu" 83, "Atatürkçü Devrimci Sosyal Demokratlar Grubu" 56, "Devrimci Birlik Grubu" 19 oy aldılar.

ŞANLI "HORA" ŞİMDİ NEREDE?

DEMİRTAŞ CEYHUN

Anımsayacaksınızdır, geçtiğimiz yaz aylarında bizim bir "Şanlı Hora" kavgamız vardı. Renkli basınımız, gazetelerinin birinci sahifelerinde koca koca renkli Hora fotoğrafları yayımlardı. MC televizyonu özel çekim ekipleri göndermişti, haber programlarındaki sürelerle yetinmezlerdi de ayrı programlar yaparlardı. Gecemiz gündüzümüz Hora'ydı. Hora, onurumuzdu. Sanki geleceğimiz, Hora'nın geleceğine bağlanmıştı. Hora Ege'ye açıldı, Hora İzmir limanına girdi, Hora'nın yanından Yunan gemisi geçti, Hora'nın üstünden uçak uçtu, diye günler boyu meraklanmış durmuştuk. Ana muhalefet partisi lideri Sayın Ecevit Hora'nın aleyhine demeç verdi mi, MC iktidarı hop oturur, hop kalkardı. Hora'nın görevini küçümsemek, yaptıklarından kuşku duyar olmak, sözcüğün tam anlamıyla, kişinin vatan hainliğinin çürütülemez kanıtıydı.

Gerçekten, Hora n'oldu? Hani, adı sonradan değiştirilip MTA Sismik I yapılan araştırma gemisi ne oldu? Gerçekten, araştırma yapmak üzere gittiği Ege denizinde, karasularımızdan çıkıp uluslararası sulara girmiş miydi? Oralarda gerçekten sismik araştırmalar mı yapmıştı? Araştırma yaptıysa, bu araştırına sonuçları ne çıktı? Karasularımızda, ya da kıta sahanlığımızda petrol bulunamadı mı? Sahi, bizim bir de Ege denizinde, Yunanlılarla kıta sahanlığı sorunumuz vardı. Acaba ne oldu?

Allah aşkına, bu soruların yanıtlarını bir bileniniz varsa, bana yazıversin.

Ne ki, bu soruların yanıtlarını bilmiyorum ya, bu Hora adlı geminin (MTA Sismik I'in) şimdi nerelerde olduğunu da ben size söyleyivereyim. Geçenlerde bir rastlantı sonucu farkına vardım. İstanbul'da, Ortaköy ile Arnavutköy arasında, o canım Boğazın yüzkarası Kömür Depolarını geçiverince Kuruçeşme denilen bir yer vardır. Hora, işte şimdi orada. Petrol Ofis'in akar yakıt deposunun rıhtımına bağlanmış yatıyor. Gördüğümde, görevli bir iki kişi, kıç güverteye masa kurmuş, yaz akşamının keyfini çıkarıyordu. Kim bilir, Hora personeli belki şimdilerde de istavrit avıyla filan meşgul. İkindi serinliğinde, çaparilerini salıveriyorlardır denize, akşam nafakası çıkarıyorlardır. Bilmem, Sayın Ecevit'in, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanınınbundan haberi var mıdır?

Ama, Hora bu tür olayların bildiğimiz kadarıyla ne ilkidir, ne de sonuncusu. Çünkü, yasadır. Kapitalizm, politikasını her zaman Menderes'in o ünlü sözünde belirtildiği şekilde, "Hafıza-i beşer nisyan ile malûldür" mantığı üzerine kurar. Yani onlara göre, insan hafızası unutkandır. Siz istediğinizi korkmadan yapın, nasıl olsa unutulacaktır. Yeter ki, unutulacak kadar bir sürenin geçmesini sağlayın. Yanı zamanlamayı iyi yapın.

Kapitalizm dar boğazlara girdi mi, her zaman bu yöntemi uygulamıştır. Toplumun dikkatini böylesi yapay olaylara çekmiş ve durumunu kurtarıcı önlemleri daha bir kolay almıştır.

Kuşkusuz Hora da böyle bir oyundu. Ekonomik dar boğazlara girmiş egemen güçlerimiz, durup dururken böyle bir oyun icad etmişti. Kontrolündeki gazete, radyo, televizyon gibi yayın organlarıyla da sanki Yunanistan'la aramızda bir savaşın çıkması an meselesiymiş gibi bir hava yaratılmıştı. Hani insanın şimdi başka işi olmaya da, bu Hora kavgası ile Ege Kıta Sahanlığı kavgasının arkasına gizlenilen oyunları bir bir araştırıp çıkara... Kim bilir nelerle karşılaşırız.

Çünkü baksanıza, muhalefetteyken toplumumuzun o günlerdeki en önemli sorunuymuş gibi yansıttığı bu Hora sorununa, bu Kıta Sahanlığı sorununa şimdilerde CHP iktidah da sahip çıkmıyor. Kıbrıs'tan, AET'den filan söz açıyorlar da, bu konulara değinmiyorlar. Demek, yansıtıldığı kadar önemli ve ciddi bir sorun değilmiş bunlar, şimdi daha iyi anlıyoruz.

Ne ki, insan bunları düşününce, sermaye sınıfı politikacılarının hangi sözlerine güvenebileceğini de kestiremiyor. Diyelim, CHP seçim öncesinde 141 ve 142. maddeleri değiştireceğini (kaldıracağını söylemiyordu, ama biz buna da razıydık), lokavtı kaldıracağını, referandumu getireceğini, genel grev hakkını vereceğini filan vaad ederken de acaba aynı tür bir hesap içinde miydi bilemiyor. Hani, daha seçimler biter bitmez Sayın Ecevit'in, ortada fol yok yumurta yokken, emekçi sınıflardan özür dileyip, sözlerine yerine getiremeyeceğini açıklaması da acaba böylesi bir oyunun parçası mıydı diye insan şaşırıp kalıyor.

Nitekim, şimdi de AP-CHP koalisyonunu öneriyor Sayın Ecevit. Oysa gene seçim arifesindeki konuşmalarında AP'yi şiddetle eleştiren, demokrasi anlayışları arasında büyük farklılıklar bulunduğunu söyleyen de kendisiydi. Yani AP'nin temelde faşist bir parti olduğunu ima ediyordu. Acaba o günden bugüne değişen şey ne? Yoksa, işçi ve emekçi sınıflara şirin gözükebilmek için mi söylenilmişti bu sözler? Doğrusu insan bunları düşündükçe daha bir ürperiyor. Galiba gene bir Hora oyunu oynanıyor. Nasıl olsa önümüzdeki seçimlere daha 4 yıl gibi bayağı büyük bir süre var ve insanların hafızaları unutkandır hesapları yapılıyor.

Yapılıyor olsa gerek, çünkü biz devrimcilerin artık gına getirdiği bir temcit pilavı gene önümüze sürülmek isteniyor. İşte bundan kuşkulanıyoruz.

Gariptir, kişiler "ben dememiş miydim?" demekten dehşetli hoşlanırlar. Ama inanın, bunu demek istemiyoruz. Fakat elde değil. Olayların bizi doğruladığı da açık. Seçim öncesinde de defalarca söylemiştik. Burjuva partilerin işçi ve emekçi sınıflara şirin gözükme manevralarının ilk kez bizde oynanmadığını, Ecevit olayının aslında sermaye sınıfınca batıda yıllardır uygulanagelen bir yöntem olduğunu belirtmiştik. Ve istemeye istemeye de, Sayın Ecevit'in seçim sonrasında işçi ve emekçi sınıflara dönüp, göz kırparaktan "Beni anlayınız, ensemde namlunun soğuk ucunu duyuyorum. Her şeyleri açıklayamıyorum sizlere. Sözlerimi bu nedenle yerine getiremiyeceğim. Çünkü rejimin geleceği söz konusu. Israr ederseniz faşizm gelecek." gibisinden konuşma girişimlerinde bulunacağını söylüyorduk. Nitekim tahminlerimiz, umduğumuzdan da erken çıktı.

Sayın Ecevit, "olağanüstü günler yaşıyoruz" diyor şimdi. Rejimin geleceğinden söz ediyor. Partisinin devlet kurucusu bir parti olduğunu söylüyor. Ve bu burjuva devletinin üzerine gözü gibi titrediğini açık açık belirtiyor.

Biz devrimciler, bu olağanüstü durum öcüsü masalını öylesine çok yaşamışızdır ki...

Faşist MC hükümetinin kurucusu AP'nin, CHP ile ortaklaşa bir hükümet kurunca birden kuzu kesileceğini, anti faşist kesileceğini beklemek, doğrusu safdillikten de öte bir durum olsa gerek.

Görünmez asker korkuları üreterekten zorlama bir CHP-AP ortaklığı demokrasisine işçi ve emekçi sınıflar nasıl inandırılabilir, anlayamıyoruz. Şimdilerde galiba 12 Mart'ı iyi anımsamakta yararlar var. O günlerde de, bazı çevreler kurtuluşu işçi ve emekçi sınıflarımızı bir cuntanın kuyruğuna takmakta gösterirlerdi. Aynı şekilde tarafsız başbakan aldatmacalarıyla bir CHP-AP koalisyonu gerçekleştirilmişti. Nihat Erim deneyi bunca sürede unutulmuş olsun, inanılır gibi değil. Ama dedik ya, kapitalizm politikasını insanların hafızalarının unutkan oluşu üzerine kurar. Galiba, 12 Mart'ı unuttuğumuz sanılmakta.

Fakat acı olan da burada yatmakta ya...

Bileceksiniz, 12 Mart, sosyalist muhalefet parlamentodan çıkarıldıktan sonra gerçekleştirilmiştir. Ve unutulmaması gereken nokta da şudur ki, egemen çevreler 1977 seçimlerinde de parlamentoya yeniden sosyalist bir muhalefet grubunun girmemesi için ellerinden geleni artlarına koymamışlardır. Şimdi de bu boşluktan yararlanıp, bu yeni oyunlarını daha rahat sahneleyebileceklerini bilmektedirler.

Ne ki, işin acısı, egemen çevrelerin bu oyunlarına kamuoyunda devrimci tanınan bazı kuruluşların da katılmasıdır. Hatta hâlâ uyanmamış görünmeleridir. Oysa, şimdi parlamentoda bir sosyalist muhalefet grubunun bulunmasının değeri açıktır.

Galiba egemen çevreler bu kez de CHP babasına bağlamak suretiyle işçi ve emekçi sınıflarımızı bir 4 yıl daha Hora gemisine benzetmek istiyorlar, nasıl olsa gelecek seçimlere kadar unutulur deyip.

Ama kolay değil artık.

FAŞİST SALDIRILAR TİP'LİLERİ YILDIRAMAZ

12 Temmuz günü akşamı Görev Gazetesi satan Türkiye İşçi Partililere, Ülkü Ocaklarına üye faşistler saldırdı. Türkiye İşçi Partisi Üsküdar İlçe Başkanı ve birisi ağır olmak üzere iki üye yaralandı. Kolluk kuvvetlerinin gözleri önünde saldırıda bulunanlardan üç Ülkü Ocaklı gözaltına alındı. Bu konuda Türkiye İşçi Partisi İstanbul İl Merkezinden aşağıdaki açıklama yapılmıştır:

"Önceki gün akşam Beylerbeyi'nde 'Görev Gazetesi' satan Parti üyelerimize Ülkü Ocaklarına mensup 15 kişilik faşist bir grup saldırıda bulunmuştur. Üsküdar İlçe Başkanımız ve biri ağır olmak üzere iki üyemiz çeşitli yerlerinden yaralanmışlardır. Kolluk kuvvetlerinin gözleri önünde saldırıda bulunan faşistlerden üçü yakalanarak gözaltına alındı. Kaçan saldırganlar Üsküdar Ülkü Ocakları şubesine sığınmışlardır. Saldırganlardan isimleri tesbit edilenler, Ülkü Ocaklarına üye Köksal Usta, Tezcan Hardal, Ahmet Demir ve Ali isimli kişilerdir.

"Sermayenin emrindeki faşist güçler, işçi sınıfımız ve emekçi halkımızın bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesini durdurabilmek için saldırılarına hergün bir yenisini ekleyerek devam ediyorlar. Ülkemizde hergün birçok örneği görülen bu saldırılardan mutlaka hesap sorulmalıdır ve sorulacaktır. Bu tür saldırılar Türkiye İşçi Partilileri yıldıramıyacaktır."

TOPRAK REFORMU SO
VE
URFA UYGULAMAS

Türkiye İşçi Partisi Siverek İlçe Başkanı Necat Siyahkan ile Parti üyesi, araştırmacı H. Sait'in "Toprak Reformu Sorunu ve Urfa Uygulaması" başlığını taşıyan çalışmaları, Marx ve Lenin'in ortaya çıkardığı bir gerçeğin belirtilmesiyle başlıyor: Teoride toprak üzerindeki özel mülkiyeti yadsıyabilen radikal burjuvazi pratikte buna bir türlü cesaret edemez. Kapitalist gelişme açısından önemli olan toprağın mülkiyeti değil, sermayenin kendisini bu topraklar üzerinde artık-değerle büyütebilmesidir. Bir başka deyişle, asıl önemli ve yeterli olan, kapitalist işletmecinin toprağı istediği gibi kullanabilme hakkıdır. Buna karşılık, az gelişmiş ülkelerde burjuvazi kendisini hiç bir zaman feodal büyük toprak mülkiyetini bir kalemde silip atacak kadar güçlü ve devrimci bulmamış; bu mülkiyete dokunmamayı kabul ederek, feodal sahiplik altındaki toprakları kapitalist tarım işletmelerine açmanın çarelerini araştırmıştır. Bunun sonucu ise, uzunca bir süre, feodal sömürü ile kapitalist sömürünün iç içe geçmesi olmuştur. Ama böyle bir beraberliğin ancak ülkedeki kapitalizmin geriliğine bağlı olarak söz konusu edilebileceği de belirtilmelidir.

Bir yandan bu çifte sömürü mekanizması, bir yandan kapitalist ilişkilerin gelişmesiyle ortaya çıkan köylülükteki parçalanma, geniş köylü kesimlerini koyu bir yoksullukla karşı karşıya bırakır. Küçük toprak sahiplerinden topraksız köylülere, yarı-feodal toprak sahibinin yanında boğaz tokluğuna çalışan emekçilerden kapitalist işletmelerde ücretli olarak çalışan tarım işçilerine, kiraladığı küçük, verimsiz bir toprak parçası üzerinde kendi başına doğayla mücadele eden yoksul köylülerle ortakçılardan başkasının ücretli emeği gücünden de yararlanabilen orta köylülere kadar uzanan bir çeşitlilik gösteren geniş köylü yığınlarının tel bir amaç doğrultusunda birleşip örgütlenebilmeleri daha da güçleşir. Böyle bir örgütlenme, ancak sosyalist mücadelelere doğru gelişen bir perspektif içinde başarıya ulaşabilir.

Az gelişmiş kapitalist ülkelerde toprak reformu uygulamaları, feodal kalıntıların bir kerede ve tümüyle ortadan kalkmasını sağlayamaz. Bu tür uygulamalar ya başlangıçta baltalanmış ya da bir kısım toprağın feodal mülkiyetten çıkarılmasından sonra hızını yitirerek durmuştur. Toprak reformlarının demokratik hedeflerine ulaşamaması başlıca iki nedene bağlanabilir: Burjuvazinin feodal mülkiyeti tümden tasfiye etmeyi amaçlamayışı ve başlangıçta toprağa kavuşan köylülerin topraksız köylülerle tarım işçilerinin mücadelesini terketmeleri. Bunun sonucu ise, toprak reformunun hemen ertesinde toprak sahibi olan küçük köylülerin mülksüzleşme sürecinin yeniden başlaması olmaktadır.

BOLİVYA VE MEKSİKA ÖRNEKLERİ

Çalışmada, Bolivya ve Meksika'daki toprak reformu uygulamaları, bu tür gelişmelere örnek olarak veriliyor. Buna göre, Bolivya'da 1950'de iktidara gelen burjuvazinin ilerici kesimi bir toprak reformu uygulamasına girişti. Böylece, işçi sınıfının yoksul köylülerle güçlü bir ittifak kuramamış olmasından da yararlanarak, köylü yığınlarını yanına çekti. İktidardaki burjuva partisi, hem feodal ağalara bir darbe indirmeyi, hem de işçi sınıfının etkisiyle yaygınlaşan köylülerin devrimci taleplerini denetim altına almayı amaçlıyordu. Böylece, köylülerin birbirinden ayrı, yerel toprak talepleri öne çıkarıldı. Birkaç yıl sonra, 340 bin aile küçük toprak parçalarına sahip olmuştu. Ancak, mülkiyet hakları onaylanan bu kitleler, toprak alamayan köylülerden ve tarım işçilerinden hızla ayrıldılar. Öte yandan küçük, verimsiz işletmelerin çoğalması, tarımsal üretimi azalttı. Kırsal alandaki bunalımın sanayileşme sıçramasıyle de reformcu unsurlar iktidardan uzaklaştırıldı.

Meksika'da ise 20. yüzyılın başlarında pek çok köylü hareketi görülüyordu. Ama bunların işçi sınıfıyla bağları yok denecek kadar güçsüzdü. 1917'de yasalaşan toprak reformu uygulamaları, toprak sahiplerinin engellemeleri yüzünden çok yavaş gelişti. Köylülerin bu engellemeler karşısındaki sert direnişleri de işçi sınıfıyla örgütsel düzeyde bağlar kurulamadığından kalıcı başarılara ulaşamadı. Bir yandan, 1929'da kurulan ilerici, sosyalist nitelikli İşçi ve Köylü Birliği'nin dağıtılması, bir yandan, küçük toprak sahibi olmuş köylülerin örgütsüz ve yardımsız bırakılarak yeniden mülksüzleştirilmesi, 1930 ortalarında toprak reformu sorununu yeniden gündeme getirdi. Sosyalist güçlerin de desteğiyle Cumhurbaşkanı seçilen Cardenas'ın toprak dağıtımı, toprak ağalarının kanlı direnişiyle karşılaştı. Sonunda burjuvazi, hem bu gelişmeleri önlemeyi, hem de köylü örgütlerini ilişkili oldukları işçi örgütlerinden koparmayı başardı; toprak ağaları ve kilise ile siyasal ittifakını yeniledi. Bundan sonraki toprak dağıtımları toprak ağalarının yararı gözetilerek yapıldı; büyük bir köylü kitlesi de toprak kazanımlarını kısa sürede yitirmek durumunda kaldı.

Bütün bu deneyler şunu göstermektedir: Köylü kesimlerinin, kendi sorunlarının çözümü için kendi dışlarındaki siyasal güçlere, özellikle burjuvazinin çeşitli kanatlarına bağlanmaya olan yatkınlığı, bu hareketler üzerinde işçi sınıfı öncülüğünü, hareketler içinde ise tarım proletaryası ile topraksız, yoksul köylülerin belirleyicilik kazanmasını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle sosyalistler için toprak reformu hareketleri, feodal kalıntılara ve her türlü sömürü biçimine karşı mücadelenin ve işçi-köylü ittifakının nesnel koşullarını yaratırlar. Bu mücadelenin hedeflerinin sürekli yenilenmesi ve sosyalist devrime doğru gelişmesi tarihsel bir zorunluluktur.

TÜRKİYE'DE TOPRAK REFORMU

H. Sait ve N. Siyahkan'ın, *Yurt ve Dünya* Dergisinin dördüncü sayısında yayımlanan çalışmalarının ikinci bölümünde, ülkemizdeki toprak reformu uygulamalarının ortaya çıkışı kısaca özetlendikten sonra, Urfa uygulamasına esas olan 1757 sayılı yasanın, topraksız ve az topraklı köylünün içinde bulunduğu feodal ve yarı feodal sömürü koşullarından kurtarılmasını amaçlamadığı, burjuvazinin yararına düzenlendiği belirtiliyor.

Daha sonra Urfa ilinin coğrafi, ekonomik ve siyasal durumunun kaba çizgileriyle verildiği çalışmada, toprağın belirli ellerde toplanmasının Urfa'ya özgü nedenleri üzerinde duruluyor. Buna göre, başlıca üç neden söz konusudur:

Toprağın belirli ellerde toplanmasının en kolay, en yaygın biçimi tescildir. 1928 tarihli Medeni Kanunla yürürlüğe giren tescil yoluyla toprak sahibi olabilmek için en az yirmi yıl aralıksız ve çekişmesiz malik sıfatıyla toprağı işlemek gerekmektedir. Köylünün Türkçe bilmeyişinden ve bilgisizliğinden yararlanan egemen çevreler, büyük toprak parçalarını bir araya getirerek tescil talebiyle mahkemelere baş vurmaktadırlar. Dava gereği çıkarılan ilanlar ise Türkçe bilmeyen, gazete izleyemeyen, belediye hoparlörünü dinleyemeyen köylüye ulaşmamakta, böylece hazine toprakları kısa zamanda büyük toprak ağaları adına tapuya yazdırılabilmektedir. Toprağın değer kazandığı 1950-60 yılları arasında hız kazanan bu yol, bugün pek çok davanın konusu olmuş durumdadır. Örneğin, Siverek'in Karacadağ Bucağında 13 köyün sahibi olduğunu ileri süren Bahattin Fetahlı ile beş bin köylü halen mahkemeliktir.

İkinci biçim, ağalığın gereği olarak kazanmadır. Bu yöntem şöyle uygulanır: Bir ağa, aşiretine bağlı bir köyün halkıyla çok yakın ilişkiler kurar. Onlara her konuda yardım eder, köyün güvenini kazanır. Bu arada köyün geçmişi hakkında ayrıntılı bilgi toplar. Böylece öğrendiği eski sürtüşmeleri kışkırtarak iki taraf oluşturur, aralarında kavga çıkartır. İlk silahını çekip adam öldüren taraf, köyü terk edip ağadan yardım ister. Ağa da "hissenizi verin, intikamınızı alayım" der. Öteki tarafı köyden kovup bütün köyün topraklarına sahip olmak için de her türlü teröre baş vurur. Örneğin, Siverek ilçesinde bu nedenlerle 1976 yılında 47 kişi öldürülmüştür.

Üçüncü yol ise, tapu kayıtlarında değişiklik yaparak toprak kazanmaktır. Bu yolla toprağından edilip adam öldüren bir köylü, olayı anlatırken, "Bu olayı ilk defa Türkiye İşçi Partisi meclise götürdü. Bizim tarafımızı başka kimse tutmuyordu" diyor.

Elden kaçırma biçimi ne olursa olsun, şu anda topraksız köylüler Urfa nüfusunun çoğunluğunu oluşturmaktadırlar. Bugün en çok toprağa sahip iki ailenin 240 bin ve 150 bin dönüm toprağı vardır. Daha sonra sıralanan beş ailenin toprak büyüklükleri ise 76 bin ile 25 bin dönem arasında değişmektedir.

KAMULAŞTIRMANIN KAPSAMI

1757 Sayılı "Toprak ve Tarım Reformu Kanunu" na göre kamulaştırılacak topraklar şöyle sıralanmaktadır: Devletin toprakları; kamu tüzel kişilerinin kullanılmayan toprakları; il, belediye ve köy tüzel kişiliği mülkiyetindeki kamu hizmetinde kullanılmayan arazinin tümü; yine bu mülkiyetteki mera, yayla ve kışlakların yasada saptanan miktarın üzerindeki kısımları; devletçe iskan edilen kimselerin bıraktıkları toprakların tümü; istisnalar dışında kalan kiraya veya ortakçılığa verilen toprakların tümü; yasanın toprak sahiplerine bıraktığı miktarı aşan kısımlar.

Bir çiftçi ailesine bırakılacak arazi miktarları da ilçelere göre belirlenmiş durumdadır. Buna göre, bırakılacak kuru arazi miktarı 728 ile 1768 dönüm arasında da

RUNU

SI

değişmektedir. Yasa uyarınca "örnek işletme" sayılan arazi sahiplerine belirtilen miktarın iki katı verilecektir.

TOPRAK DAĞITIMI

Dağıtım, oluşturulan üç gruba göre sırayla yapılacaktır. Beş nüfuslu bir çiftçi ailesine verilecek arazi miktarları da ilçelere göre belirlenmiş durumdadır. Bu miktarlar, kuru arazi için 122 ile 294 dönüm, sulu arazi için 23 ile 59 dönüm arasında değişmektedir.

Borçlandırma 25 yıl ya da 25 taksitte, faizsiz olarak yapılacaktır. Ancak toprak dağıtılanlar ilk üç yıl "aday çiftçi" sayılacak, bu dönem sonunda toprağını yasaya uygun biçimde işlemediği saptanırsa toprağı geri alınacaktır. Bu durumda, ödediği taksit ve karşılıklar, faizsiz olarak dağıtım giderleri ve "elde edilen faydalar çıkarıldıktan sonra" kendisine geri verilecektir.

Yasada, dağıtılan toprakların daha küçük parçalara bölünmesi önlenmektedir. Bu arada, miras da mirasçılara dağıtılmamakta, yasaya göre yapılan sıralamada en önde gelene bırakılmaktadır. Bunun, bir süre sonra, topraksız sayısını birkaç kat artıracağı ortadadır.

REFORM ÇALIŞMALARININ GELİŞİMİ

Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı 25 Haziran 1973'te kuruldu. Talu Hükümeti zamanında, 13 Temmuz 1973'te, Urfa ili uygulama bölgesi olarak ilan edildi. Saim Kendir'in müsteşar atanmasıyle Ağustos 1974'te Urfa'da çalışmalar başladı.

Urfa bölgesinde reformun tümü için ayrılan para 1.234.068.000 TL. idi. Daha sonra kamulaştırılacak topraklar saptanmaya başlandı. Arazi sahiplerinin isimlerinin kesinlikle belli olduğu durumlarda, kamulaştırma bedelleri vergi değeri üzerinden bankaya yatırıldı. 17 Mart - 16 Nisan 1975 tarihleri arası da toprak istemi için baş vurma süresi olarak kabul edildi. 1970 sayımına göre toplam 538.131, köylerde 332.607 nüfusun yaşadığı ilde 73.545 aile toprak istemiyle baş vurdu.

Özellikle bu baş vurma döneminde, toprak ağaları, önce köylüleri baş vurmaktan caydırmaya çalıştılar; ama başaramadılar. Daha sonra, 22 büyük toprak sahibi Urfa'da gayrı resmi bir örgüt kurdular. Reformu engellemek için aralarında 1.250.000 TL. para topladılar. Ama Müsteşar Kendir'in ve o zaman görev yapan uzmanların kişiliği bu çabaları sonuçsuz bıraktı. Bu arada, 1950'den beri göçebe yaşayan Beritan Aşireti, Saim Kendir'e, Akçakale'de tarıma elverişli olmayan Tektek dağlarında hayvan otlatmak için kendilerine arazi verilmesi istemiyle baş vurdu. Bunun üzerine bu toprak ağaları bir araya gelerek Cumhurbaşkanına, Başbakana, Genel Kurmay Başkanına ve Kuvvet Komutanlarına 19 imzalı bir telgraf çektiler. Telgrafta "Reformun gerçekleştirilmesi ve Beritan Aşireti'nin hudut boylarına yerleştirilmesiyle topraklarımız Kürtlere ve Araplara teslim edilmiş olacaktır." denildi. Bu, sözcülüğünü Yahya Demirel'in avukatı Adil Rastgeldi' nin yaptığı büyük toprak sahiplerinin, Doğu ve Güney Doğu Anadolu'da nasıl bölücülük yaptıklarını ve "bölücülüğü" kendi çıkarlarını sürdürmek için nasıl kullandıklarını gösteren bir olay oldu.

Başka hilelere de baş vuruldu. Örneğin, herkes kendi işletmesini "örnek işletme" diye göstermeye kalkıştı. Toprak sahipleri eşlerinden boşanarak iki aile haline geldiler. Toprak ağaları kardeşlerine kendi aleyhlerine tapu iptal davaları açtırttılar; böylece ellerinde kalan toprak miktarını kardeşlerinin sayısı kadar artırmış oldular. Ayrıca, yine kendi adamlarına borçlu senetleri vererek, hileli icra satışları yaptırdılar ve böylece mülklerini düşük gösterdiler.

KÖYLÜNÜN MÜCADELESİ

Bütün bunlara karşılık, köylünün mücadelesi örgütlü ve etkili sayılamaz. Çünkü köylünün desteği ve dayanağı yine kendisidir. Ama, bu dönem boyunca köylüler ilgili yerlere değişik biçimlerde baş vurarak haklarını aramaya çalışmışlardır. Saim Kendir'in müsteşarlığı döneminde, toprak tağıtılacağına genellikle inanır durumda olan topraksız köylüler, MC hükümetinin kurulması ve Kendir'in görevden alınması ile büyük ölçüde hayal kırıklığına uğramışlardır. Şu anda, kamulaştırılmış olan topraklar köylülere dağıtılmamıştır ve toprak sahipleri tarafından işletilmeye devam edilmektedir.

Bu arada, reforma ayrılan paradan ödeme yapılarak işe başlamaları sağlanan DSİ, Karayolları, YSE, Zirai Donatım Kurumu sadece Akçakele ilçesi ile Ceylanpınar arasındaki sınır boylarında çalışma yapmıştır. Başka bir çalışma bölgesi yoktur. Para ayrılmış olan öteki kurumların ise belirgin bir çalışması olmamıştır. Ayrıca çalışmanın sadece sınır boylarında yapılması Milli Güvenlik Kurulu'nun, kaçakçılığın önlenmesi için bu sınır boyundaki 5 km.'lik alanda devlet üretme çiftlikleri kurulması önerisini akla getirmektedir.

Reform için 1 milyar liranın biraz üzerinde bir para ayrıldığı halde, bugüne kadar beş milyar lirayı aşkın harcama yapılmıştır. Müsteşarlığın ve Bölge Başkanlığının aylık personel giderleri 40 milyon lira dolayındadır. Bugün çalışanların tümü, en azından, MHP yanlısıdır. Seçmen kütüklerinin yazıldığı günlerde Urfa Bölge Başkanlığı MHP'nin oy alabileceği yerlerde bütün araçları ve bir kısım personeliyle fiilen çalışmıştır. Toprak sahiplerinin, tarım dışı arazi olarak gösterilip kamulaştırma dışı bırakılacak toprakları, MHP'ye getireceği oya göre pazarlık konusu yapılmıştır.

NE OLABİLİR

Anayasa Mahkemesinin, vergi değerine göre kamulaştırmayı öngören Anayasa hükmünü iptal eden ve *Yürüyüş*'ün 1 Şubat 1977 tarihli 95. sayısında eleştirilen kararından sonra, "rayiç bedel" üzerinden kamulaştırma zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Böylece, toprak ağaları milyonları aşan yeni gelir olanakları elde etmiş durumdadırlar. Ayrıca, bu kararı aldığı gün Anayasa Mahkemesi, Toprak ve Tarım Reformu Kanunu'nun tümünü de iptal etmiştir. Ekim 1977'ye kadar yenisi yasalaştırılmazsa, bu yasa ortadan kalkacaktır. Bütün bunlar bir arada düşünüldüğünde, "toprak reformu" uygulamasının Urfa'lı toprak ağalarına neler kazandırdığı anlaşılabilmektedir.

SONUÇ

Türkiye'de ilk kez İkinci Meşrutiyet döneminde ortaya çıkan toprak reformu düşünceleri, birçok kez uygulamaya geçirilmek istenmiş; ancak bugüne kadar güncelliğini yitirmemiştir. Bunun temel nedeni, öteki az gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, sermayenin tarımda egemenliğini kurma sürecinin tamamlanmamış oluşudur.

Burjuvazi, azgelişmiş ülkelerde, feodal ağaları karşısına almadan feodalizmi tasfiye etmenin yollarını aramakta; genellikle de, feodal ağaların toprağın mülkiyetini elinde bulunduran kapitalist işletmecilere dönüştürülmesine dayanan çözümler getirmektedir. Sorunların kesin bir çözüme ulaştırılması, sonuçta "özel mülkiyet"e karşı bir eylemde bulunmayı da gerektirdiğinden, burjuvazi çıkarlarını azamileştirmekten, toplum adına değil ama, kendi adına vazgeçme maliyetine katlanabilmektedir.

Araştırmacılar çalışmalarını şu sözlerle bitiriyorlar: "Bu nedenle azgelişmiş ülkelerde burjuvazi, kendi başlattığı toprak reformlarını bile yüz üstü bırakarak, CHP'nin köy-kent önerisinde olduğu gibi, toprağın mülkiyetini toprak ağasına bırakan çözümlere yönelmektedir. Bu çözümler toprak ağasının üzerindeki teknik-mali yardımın ve dağıtım kanallarının denetlenmesi ile onu kapitalistleşmeye yöneltmeyi amaçlamakta, yoksul köylü kitlelerini ise daha koyu bir sefalete mahkum etmektedir."

HALKIN EKMEĞİ İLE KİMLER OYNUYOR

İstanbul'da bir süredir fırın işverenleri ile Tek Gıda-İş Sendikası arasında olduğu izlenimi verilen bir anlaşmazlık nedeniyle halk pazar günleri ekmek bulamıyor. Çünkü. Tek Gıda-İş Sendikası fırın işverenleri ile yaptığı toplu sözleşmede fırın işçilerinin pazar günü hafta tatili yapmalarını hükme bağlanuş. Belediye ise bu hüknün halkın aleyhine olduğunu ileri sürerek değiştirilmesini istiyor. Buna karşılık fırın işverenleri işçilerin pazar günü çalıştırılamıyacağını, eğer çalıştırılırlarsa ekmek maliyetlerinin yükseleceğini ileri sürüyorlar.

İşverenlerin pazar günü çalışılmasına karşı oluşları kuşkusuz fırın emekçilerini çok düşündüklerinden, işçilerin haftada bir gün ücretli izin yapmalarından yana olduklarından değil. Fırın işverenlerinin tüm amacı bu yolda sendikayı da yanlarına alıp ekmek fiyatlarının yükselmesini sağlamak. Bu amaçla Belediyeye karşı giriştikleri eylemde yanlarında Ahmet İsvan'ın İstanbul CHP Örgütündeki en büyük rakibi olan İl Başkanı Aytekin Kotil'i de almışlar. Böylece Belediye Başkanlığına İsvan'a karşı adaylığını koyacağı söylenen Kotil ekibi Belediye'yi yıpratmayı amaçlıyor.

İstanbul'da Belediye ile ilgili hangi karanlık iş olsa altından çıkan, İstanbul'daki bütün çıkar çevrelerinin güvendiği adam olarak ün yapan CHP İl Örgütü Başkanı, ekmek sorununda da "Halkçı CHP'nin" İstanbul'daki temsilcisi olarak halkın karşısına çıkmakta bir endişe duymuyor.

ASIL AMAÇ EKMEK ZAMMI

Tek Gıda-İş Sendikası, İstanbul Ekmek Sanayii İşverenleri Sendikası ve Belediye arasında süren tartışmanın arkasında yatan temel neden gerçekte ekmek zammında düğümleniyor. İşverenler ekmeğe yüzde 34 oranında zam istiyorlar. Belediye ise bu zammı çok buluyor. Ayrıca işverenler İstanbul'da bulunan 12 bin fırın işçisinin istediği zamların ekmek maliyetlerine büyük oranlarda yansıdığını da ileri sürüyorlar.

Bu amaçla duruma el koyan İstanbul Valisinin başkanlığında geçtiğimiz hafta perşembe günü yapılan toplantıda ekmeğin yeni gramajı ve fiyatı da karara bağlandı. Fırıncılar 504 gram ekmeğin 300 kuruş olmasını isterlerken, Belediye ekmeğin fiyatında herhangi bir değişiklik yapılmadan ağırlığının 425 grama indirilebileceğini savundular. Sonunda fırın işverenlerinin dediği oldu. İstedikleri zam oranını alamadılar ama, İstanbulluların ekmeği artık daha pahalı almalarına yol açacak kararı çıkarttılar.Dergimizi hazırlarken ortaya çıkan gelişme bu oldu. Bundan böyle İstanbul'lular iyice küçülen ve 425 gram olan ekmeği yine 250 kuruştan satın alacaklar. İl Koordinasyon Kurulunun kararının bu yönde olacağı sanılıyor.

BELEDİYE FIRINCILARLA UĞRAŞAMIYOR

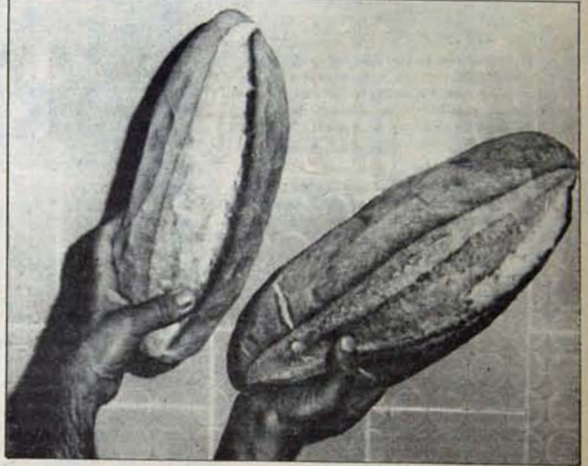
Şimdilik İstanbul'da sergilenen ama buğday taban fiyatları açıklandıktan sonra bütün Türkiye'de en önemli sorun olarak kendini gösterecek olan ekmek fiyatları sürekli olarak artıyor. Fırın işverenleri özellikle işçi ücretlerine yapılan zammın birkaç katını ekmek fiyatlarına yansıtıyorlar. Belediyeler ise halkın ekmeği ile oynayan bu sömürücülerle uğraşmıyor. Bir bölümü olanaksızlıklar nedeniyle uğraşamazken, bir bölümü fırın işverenleri ile anlaşmalı olarak halkın ekmeği ile oynuyorlar. İstanbul'da fırın işçileri sözün tam anlamıyla Belediyeyi "parmaklarında oynatıyorlar."

Fırın işverenlerinin ileri sürdüğüne oranla fırınlarda çalışan işçi sayıları birbirini tutmamaktadır. Sosyal Sigorta kayıtları da fırın işverenlerini yalanlıyor. Fırıncılar zammı hak ettiklerini belirtmek için fırınlarında en az 18 işçi çalıştığını ileri sürüyorlar. Oysa yapılan denetimlerde bu sayıda işçi çalıştıran fırınların sayısının parmakla sayılacak kadar az olduğu ortaya çıktı. Ayrıca fırınlarda sigortasız ve küçük işçilerin çalıştırıldığı da saptandı. Öte yandan fırın işverenleri kâr oranlarının yüzde 5 gibi "küçük" bir şey olduğunu, bu nedenle yasa dışı yollara itildiklerini de itiraf etmek cesaretini gösteriyorlar. Bu yasa dışı yolların başında ise düşük gramajlı ekmek çıkartmak geliyor. En kolay kazanç yolu bu.

Yapılan bir araştırmaya göre ekmeğe yapılacak bir kuruşluk bir zammın İstanbul'da bulunan 511 fırının bir yıllık cirosunun 4,5 milyon lira artıracağını ortaya çıkardı.

Bütün bu üçkağıtçılıklara, yasa dışı yollara rağmen Belediyeler ekmek işverenleri ile uğraşamıyor. Ve adeta yasa dışı bir güç olarak örgütlenmiş bulunan ekmek sanayi işverenlerinin isteklerine sonunda boyun eğiyorlar. İşveren, sarı sendikacı ve halktan yana görünen, ama aslında sermayeden yana olan politikacı üçgeni halkın ekmeği ile oynamaya devam ediyor. Bu süreç bize şu dersi veriyor. Belediyeler ne kadar halktan yana uğraş verirlerse versinler, sömürü mekanizmasının zincirleri kırılmadıkça ve emekçiler üretimde söz sahibi olmadıkça halkın ekmeği ile "Halk" adına daha çok oynanacaktır.

Ekmek devamlı Küçülürken

Fiyatı Hızla Yükseliyor

SON 25 YILDA EKMEĞİN FİYATI 26 DEFA DEĞİŞTİRİLDİ

Türkiye'de halkın temel gıda maddesi ekmektir. Emekçi halkımızın büyük bir bölümü günlük besinlerini ekmekten alır. Türkiye bu nedenle buğday tüketimi yüksek olan ülkelerin arasında bulunur. Ekmeğin, halkın temel gıda maddesi olmasının baş nedeni, ucuz olması. Yüz gram ekmekte yüzde 11 oranında protein, yüzde 2 oranında yağ bulunuyor. İçindeki B ve C vitaminlerinin yanısıra yüz gram ekmekte 350 kalori olduğu saptanmış.

Halkın temel besin deposu olan ekmeğe yapılan zamlar buğday taban fiyatlarının yükselmesi ile yakından ilgili değil. Ekmek fiyatları çok değişik nedenlerle yükseltiliyor. 1976 yılında buğday taban fiyatı 275 kuruş olarak saptandı. Bu fiyat 1975'e göre kiloda 50 kuruş daha azdı. Buna rağmen ekmek fiyatları görülmemiş bir hızla yükseldi. Oysa ekmek fiyatlarının artması bir yana düşmesi gerekiyordu. Fakat ekmek fiyatları İstanbul'da yüzde 73,9, Ankara'da yüzde 79,9, İzmir'de ise yüzde 81,1 oranında arttı. Gıda maddeleri içinde fiyatı bu kadar hızlı artan başka hiç bir madde yok.

Ekmek fiyatları sorunu gerçekte iki yönlü. Buğdayı un haline getiren değirmencilerle, ikinci yönü ise unu ekmek haline getiren fırıncılarla ilgili. Öğütülen unlarda ne belirli bir standart ne de belirli bir fiyat bulunmaz. Çeşitli oyunlarla un fiyatları yükseltilir. Bunun önüne kimse geçemez. Fırıncılar ise eksik gramajlı ekmek çıkartıyor. Bu da ekmeğin kalitesizleşmesine neden oluyor. Daha pişkin, gramajı tam, daha kaliteli ekmek yerine fırıncılar adeta "kalitesiz ekmek" çıkartmak için birbirleriyle yarışıyor. Bu tip rekabet de sömürü düzeninde para kazanmanın kolay yolu olarak belirtiliyor.

SÜMERBANK İŞÇİLERİNİN HEDEFİ SERMAYE SINIFI

Bursa Merinos'ta Eskişehir Basma'da 2 Mayıs'tan, Bakırköy Pamuklu'da 10 Mayıs'tan ve Malatya Pamuklu'da 9 Temmuz'dan beri 9.500 TEKSİF (Türk-İş) üyesi işçi grevde.

Önümüzdeki haftalarda grevlerin daha da genişleyerek 30.100 Sümerbank işçisini kapsaması bekleniyor.

Sümerbank, bir iktisadi devlet teşekkülü ve 1973'ten beri başında MSP'li bir genel müdür var. Bu nedenle, Devlet sektöründe en fazla işçi çalıştıran bu kuruluşa 1973'ten beri MSP yanlısı Hak-İş Konfederasyonu üyesi Öz Dokuma-İş Sendikası sokulmaya çalışılıyor. Fakat, Öz Dokuma-İş Sendikası bir türlü yetki alamıyor. Bu nedenle, sözleşme görüşmeleri boyunca İşveren sürekli bir biçimde engelleme ve uzatma taktiği uyguluyor. Sendikanın 24 ay için ortalama 100,- TL.yi bulan günlük ücret zammı teklifine karşı, 30 ay için 56,- TL. zam dlreniyor.

Sümerbank bir devlet kuruluşu. Televizyonda hep reklamları çıkıyor, "Sanayi'de Devlet" diye... Ama, "Devlet" de, bugün egemen sınıf olan sermaye sınıfının elinde. Bu nedenle, görünüşte hangi biçimlere bürünürse bürünsün, hangi siyasi partilerin ve bunların çizgisindeki sendikaların rekabeti gibi görünürse görünsün, mesele temelinde işçi sınıfı ile sermaye sınıfı arasındadır.

Sümerbank işçileri, sendika tarafından meselenin yalnızca bir yönünde koşullandırılmak istenliyor, baş düşman olarak işçilere hep MSP gösteriliyor. Oysa MSP yalnızca bir araç.

Sümerbank işçilerinin de, MESS'e karşı direnen Maden-İş üyesi işçilerin de yani kısacası tüm işçi sınıfının düşmanı tektir. Bu düşman, egemen sermaye sınıfıdır.

Sümerbank işçilerinin grevi, sermaye sınıfına karşıdır.

SOVYET İNSANI DEVRİMLE, BİLİMSEL SOSYALİZMLE İÇİÇE

CANDAN BAYSAN

"İkibin kilometre kuzeyde kurulacak olan bir kent, burada yaptıklarımıza benzer işler için, bizi bekliyor. Sanırım, Bratsk'da yaptıklarun, bana orada da görev alabilme hakkını kazandırdı..."

Bu sözler, Baykal Gölü'nün 400 kilometre batısında, 22 yıl önce kurulmasına başlanmış ve bugün 237 bin kişilik bir endüstri kenti olan Bratsk'ın İnturist Müdürü İgor Fedçenko ile uzun konuşmamızı noktalıyor. Sözünü ettiği, ikibin kilometre kuzeyimiz Atlantik Okyanusu kıyıları.

DOĞAYI DEĞİŞTİRMEK İÇİN 1200 GÖNÜLLÜ

Soyyetler Birliği'nde, 21 kişilik gazeteciler ve diğer çağrılılar olarak 14 günlük bir gezinin üçüncü durağında, Bratsk'dayız. Fedçenko, buraya 22 yı önce ilk gelen 1200 gönüllüden biri. Öğretmen olarak yetiştirilmiş olması, kent ile bir öğrencisi, bir çocuğu imiş gib övünmesine neden oluyor. Kentin burada kurulmasına, Baykal Gölü'nün sularını boşaltan Angara Irmağı üzerinde Bratakaya Santralı'nın planlanması neden olmuş. Dokunulmanuş, acımasız doğanın ortasına, olanaksızlıklara, soğuğa ve o zamanlar son derece kaprisli olan bir ırmak üzerinde çalışmaya gelmelerini yurtseverliğe bağlıyor, faşizme karşı savaşa gidişle kıyaslıyor.

"Başlarken 20 yıl sonrasını düşleyemiyorduk bile; hava alanı, yollar, rahat evler ve yaşam umuyorduk, ama balta ve kürek ile çalışırken bunların ne kadarını gerçekleştirebileceğimizi kestiremiyorduk. Belki yadırgarur, buraya gelirken yol üstünde geçtiğim İrkutsk'da gördüklerimden esinlenerek, çiçekli bir kent düşlüyordum. Bütün bunlar fazlasıyla gerçekleşti. Buna dayanarak, Sibirya'yı bundan 20 yıl sonra Sovyetler' in endüstri ve kültür merkezi olarak düşünüyorum. Başarılmış olanlar, başarılacaklara ışık tutuyor. Geldiğimden beri, çok az bile olsa, iklimin değiştiğini hissediyorum...

"Parti'nin kentte 16 bin üyesi var. Ben de bir üyeyim. Partimiz toplumumuzun ve kentin önderidir; burada çok güçlü bir etkisi ve örgütü vardır..."

BUGÜN SANTRALIN ÜZERİNE DE YAZDIKLARI, 60 YILLIK YOL GÖSTERİCİNİN, "KOMÜNİZM, SOVYETLER İKTİDARI ARTI BÜTÜN ÜLKENİN ELEKTRİFİKASYONUDUR" SÖZÜNDEN ESİNLENEREK 23 YIL ÖNCE, BARAJI YAPMAYA BAŞLARKEN KAYALARA İNANÇLA YAZMIŞLARDI: "BURADA BRATSKAYA HİDRO ELEKTRİK SANTRALI KURULACAK; ÇALIŞMAYA BAŞLAMA TARİHİ 21/XII/1954"

ESERLERİYLE ÖVÜNEBİLEN İNSANLAR

Çok daha ağır doğa koşullarında yeni bir Bratsk yaratmayı düşleyen, bunu yapabilmeye hak kazandığına inanan müdürün sözleri, 13 gün gibi kısa bir sürede de olsa, dünyanın altıda birini kapsayan topraklar üzerinde yarının toplumunun kurulması mücadelesine tanık olmamı kolaylaştırdı. SBKP toplumun önderi; XXV. Kongre Kararlarının yaşama geçirilmesinde, Sovyet insanının yaratılmasında ve komünizmin maddi ve teknik temellerinin kurulmasında.

Kentlerde caddeler ve duvarlarda, kentlerarası yollar boyunca, hemen akla gelebilecek her yerde panolar, dövizler ve anıtlar ile işlenen konulan hep bu yönde. Lenin'in sözlerine, bir barajın yüzünde elektrifikasyona ilişkin olarak, bir kağıt fabrikasının toplantı salonunda, komünist emeğin zaferine ilişkin olarak, ya da bir müzenin girişinde Toplu Yapıtlar, Cilt 40, sayfa 189'dan bir alıntı olarak rastlanıyor:

"Bilimin, tekniğin ve proletaryanın birliği önünde durabilecek hiçbir karanlık güç yoktur!"

EKİM DEVRİMİ SÜRÜYOR...

Moskova'nın büyük ve işlek birkaç caddesinde hemen her gün değiştirilen ve ilgili güne ilişkin sayısız dövizler, bugünlerde işlenen XXV. Kongre, Anayasa değişikliği ve Ekim Devrimi'nin 60'ıncı yılı konularını çeşitlendiriyor. Ekonomik kazanımlar, bilimsel ve teknolojik devrim ve üretimin yetkinleştirilmesi konuları, sloganlar yanında grafiklerle ve resimlerle destekleniyor.

Kısaca, Sovyet insanı bilimsel sosyalizmle günlük yaşamının her anında birlikte. Bir anıtın önünden, ömründe bilmem kaçıncı kez geçmekte olmasına karşın yine de duraksıyor. Yeni bir pano olup olmadığını kestiremediğim bir panonun önünde yavaşlıyor. İşlek caddelere ve meydanlara sık sık bir biçimde yerleştirilmiş olan camekanlarda Pravda'yı, İzvestiya'yı ve diğer yerel gazeteleri okuyor. Bu gazeteler bu biçimde okunabilmelerine karşın gene de günde 20 milyon satıyorlar.

İkinci Dünya Savaşı'nda yitirilenler için Devrim'in 50'inci yılında dikilen anıtlar, ayrıca her kentin yerel kahramanları için diktiği anıtlar, belki başlarken akla gelmeyen bir neden için de kullanılıyor. Yeni evliler, törenden hemen sonra yakınlarıyla, arkadaşlarıyla bu anıtlara gelip saygı duruşunda bulunuyorlar, getirdikleri çelenkleri ve çiçekleri bırakıyorlar. Yalnız bu nedenden dolayı değil ama, anıtlar hiç çiçeksiz kalmıyor; önlerinden hiç kalabalık eksilmiyor. Gördüğümüz, gezdiğimiz anıtlarda bunu doğrulamayan tek bir gözlemim olmadı.

KIZIL MEYDAN

Bu gibi yerlerin belki de en kalabalık olanı Kızıl Meydan ve Lenin'in Anıtkabri. En geç, bir gece saat ikide oradaydım ve o saatteki kalabalık akşamüstü saat ondaki kalabalıkdan farklı değildi. Lenin'i o saatte görebilmek olanağı olmamasına, başarılı ve aranan bir gösteriye dönüştürülen nöbet değiştirimi yalnız her saat başında olmasına karşın alan binlerce kişi ile dolu. Gündüz gibi aydınlık. Gruplar olarak marşlar, şarkılar söyleyen her yaştan insan. Mutluluklarını kendileriyle paylaşmamızı isteyen yeni evlilerin önlerine gelene çiçek dağıtmaları. Yaşamın her dalından insan: denizciler, tarım işçileri, 14 yaşından küçük piyonerler, madalyalı savaş ve üretim kahramanları, daha niceleri. Nâzım Hikmet'in "1 Mayıs"ını anımsıyorum:

"1 Mayıs
yaşım yirmi
Lenin sağ
Bir tek Kızıl Meydan
150 Milyon insan
35 yıl geçti aradan,
yaşım yine 20,
Lenin yine sağ,
Kızıl Meydanlarda
1 milyar insan."

KAFKASYA'DA, SİBİRYA'DA DEVRİM

Bu meydanlardan biri de Bakü'de: Yirmialtılar Meydanı. Büyük Ekim Devrimi'nden 6 gün sonra Kafkasların ilk Sovyeti Bakü'de kuruluyor. Aralarında Azeri, Gürcü, Ermeni ve Rusların bulunduğu 26 komiser tarafından. Bu ilk girişim kısa ömürlü oluyor, komiserler karşı devrimciler tarafından 1918 Eylülünde öldürülüyorlar. Bu tarihten 50 yıl sonra Bakü kenti, anılarına bir anıt dikiyor ve Yirmialtılar Meydanı'nı açıyor. 26 Komiserin başlattıkları devrim Azerbeycan' da 1920 yılında bir daha geri dönmemecesine zafere ulaşıyor. S.M. Kirov 1925' e kadar devrimin önderliğini yapıyor. Kirov için dikilen anıt Bakü'nün en egemen tepesini süslüyor. Kentteki en büyük anıt.

Bakü'de devrimin uzun bir geçmişi var. Örneğin, Iskra'nın yerel baskısı 'Nina' denilen bir dükkanda 1901'de başlamış. Bugün, o bina müzeye dönüştürülmüş ve sokak da Iskra adını almış. İki haftayı bulmayan kısa gezi boyunca gördüğümüz bütün kentler bize bir şeyi kesin bir biçimde kanıtladı: Yirminci yüzyılın başında, Çarlığın her köşesinde devrim, yaşanan ve etkin bir olaydı. Baykal'ın güney ucunda İrkutsk ile Lenin'in 1897'den 1900'e kadar sürgün olarak bulunduğu Şuşenskoye köyü arasındaki kilometrelik alanda, altı yerleşme merkezinde 1890'dan önce birçok grev gerçekleşmiş ve Parti İrkutsk'da 1901 yılında kurulmuş. Babuşkin ve Fedosiyev bu bölgenin yetiştirdiği devrimcilerden.

Sovyetler Birliği Şuşenskoye'de, Yenisey Irmağı üzerinde, Bratsk'dakine eş bir santral yapmaya hazırlanıyor Angara ve Yenisey Irmakları üzerinde planlanan sistem 70 milyar kilovat saat elektrik üretecek. Sovyet insanı Parti'nin oncülüğünde Lenin'in çizdiği hedefe kesintisiz yürüyor: "Komünizm, Sovyetler iktidarı artı tüm ülkenin elektrifikasyonudur."

YIRMİALTILAR ANITI, İLK KAFKAS SOVYET CUMHURİYETİ'NİN KURUCUSU OLAN 26 KOMİSERİN KARŞI DEVRİMCİLER TARAFINDAN 1918 EYLÜLÜNDE KURŞUNA DİZİLMELERİNİN 50. YILINDA AÇILDI. MİMARLARI LENİN NİŞANI İLE ÖDÜLLENDİRİLDİLER. AYNI MEYDANDA 4 MİLLİYETİ TEMSİL EDEN BİRİNCİ KOMİSERLER ANITI İLE KURŞUNA DİZİLME ANINI CANLANDIRAN BİR ANIT DA HA VAR.

GELECEK YAZI: KOMÜNİZMİN MADDİ TEMELLERİ ATILIYOR

İŞÇİ SINIFI HAREKETİNİN ULUSAL

BİRBİRİNDEN

BATI AVRUPA'LI BİLİMSEL SOSYALİSTLERİN KENDİ ÜLKELERİ İÇİN ÖNGÖRDÜKLERİ STRATEJİLERİN ÖNEMLİ ORTAK NOKTALARI OLMASI GERÇEĞİ, ONLARI SOSYALİST ÜLKELERDEN VE DİĞER KAPİTALİST ÜLKELERDEKİ İŞÇİ SINIFI DEVRİMCİLERİNDEN KOPARMAK İÇİN KULLANILMAKTADIR. ÖYLE Kİ, BİR YANDAN SOSYALİZMİN KURULUŞUNUN ULUSAL YOLLARI ABARTILIRKEN, DİĞER YANDAN BÜTÜN BATI AVRUPA ÜLKELERİ İÇİN GEÇERLİ VE "HER GELİŞMİŞ ÜLKEYE UYGULANABİLECEK" BİR SOSYALİZMDEN SÖZ EDİLMEKTEDİR. CARİLLO'NUN KİTABINDAKİ VE BAŞKA AÇIKLAMALARINDAKİ GÖRÜŞLERİN BÖYLE BİR ZORLAMAYA DAYANDIĞI ANLAŞILMAKTADIR.

MEHMET AKÖZER

Günümüzün gelişmeleri şu gerçeği sürekli olarak vurgulamaktadır: İşçi sınıfı ve emekçi kitleler emperyalizmin, gericiliğin uluslararası ölçüde planlı ve örgütlü saldırıları karşısında ancak kendi dayanışmalarını en üst düzeye çıkararak ellerindeki mevzileri koruyup güçlendirebilirler. İşçi sınıfının, geniş çalışan yığınların, ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi veren halkların eylem birliğinin çağına gereklerine uydurulamaması kaçınılmaz bozgunlarla sonuçlanacaktır. Bu iş ve eylem birliğini geliştirmede bütün dünyadaki bilimsel sosyalistlerin hem kendi ülkelerinin halklarına hem de dünya devrimci hareketine karşı taşıdıkları sorumluluk görülmemiş bir biçimde artmaktadır.

BURJUVAZİNİN SALDIRILARI ARTIYOR

Bilimsel sosyalistlerin kendi aralarındaki birlik, işçi sınıfının ve tüm anti-emperyalist, anti-tekelci güçlerin uluslararası birliğinin temel koşuludur. Emperyalizm ve tekelci burjuvazi bilimsel sosyalist hareketin dünya ölçüsündeki birliğini kendi egemenliğinin karşısındaki en büyük tehdit olarak görmektedir. Bu yüzden onların dünya devrimci hareketi karşısındaki saldırılarının ağırlık merkezi her zaman bilimsel sosyalistler arasındaki birlik olmuştur. Gerici güçler bu birliği sarsabilmek için çok çeşitli silahlar kullanmayı denemişlerdir. Günümüzde ise uluslararası bilimsel sosyalist hareketin birliğini bozmak için yapılan saldırıların önemi her zamankinden çok daha büyük boyutlara ulaşmıştır. Bu gelişmenin temelinde, işçi sınıfının ve onun politik öncüsü olan bilimsel sosyalist hareketin bütün dünyada emperyalizme, tekellere, gericiliğe karşı verilen mücadeledeki öncü rolünün artması yatmaktadır.

Bu durum uluslararası bilimsel sosyalist hareketin birliğini daha da sağlamlaştırma görevinin artan önemini vurgulamaktadır. Bilimsel sosyalistler bu görevin bilincine varmışlardır ve eylemlerini hızla birliği güçlendirme hedefine doğru yöneltmektedirler. Avrupa Komünist ve İşçi Partilerinin 1976 Berlin Konferansı ve onun ertesinde sosyalizm mücadelesinin ortak hedefleri üzerinde sürdürülen yapıcı tartışma bunun kanıtıdır. Fakat bu genel ve ağır basan eğilimin dışında bazı gelişmeler de olmaktadır. Kimileri, uluslararası işçi sınıfı hareketinin birliği hedefiyle çelişen, bu birliği bozma sonucunu doğurabilecek görüşler ileri sürmektedirler. İspanya Komünist Partisi Genel Sekreteri Santiago Carillo'nun "Avrupa Komünizmi ve Devlet" başlığını taşıyan son kitabı da bu tür görüşleriyle dikkati çekmiş ve tartışma konusu olmuştur.

CARİLLO'NUN KİTABI

Carillo'nun kitabı ilk kez Sovyetler Birliği'nde yayınlanan bir dergide eleştirilmiştir. Bunda olağan olmayan bir yan yoktur. "Yeni Zamanlar" da çıkan yazıda, eleştirinin mantığı açık olarak ortaya konmuştur. Carillo'nun kitabı yalnız İspanya'daki yada gelişmiş kapitalist ülkelerdeki sınıf mücadelesinin özgün sorunlarıyla ilgili değildir. Böyle olsaydı bile bu konudaki görüşlerin de bütün dünyadaki bilimsel sosyalistler tarafından ele alınması ve tartışılması olağan olacaktı. Kaldı ki Carillo'nun kitabı üzerinde bu açıdan da tartışma yapılacaktır. Fakat Carillo'nun kitabı daha da ötede "uluslararası duruma, sosyalist ülkelerin ve politikalarının belirleyici çizgilerine ve komünist hareketin birlik ve beraberliğine ilişkin sorunlara" girmektedir. (1) Bu konulardaki görüşlerin bilinmesisosyalistlerin enternasyonal bir görevidir. Üstelik Carillo'nun kitabında sosyalist ülkeler arasında özellikle Sovyetler Birliği ve SBKP hakkında görüşlere yer verilmektedir. Böyle bir durumda Sovyetler Birliği'nin ve onun işçi sınıfı partisinin gereken karşılığı vermesi en doğal hakkı ve en birinci görevidir.

Gerçekte Carillo'nun kitabının ortaya çıkardığı sorunun özü de buradadır. Gericiliğin bilimsel sosyalist hareketi bölme taktiklerinin arasında en önemli yeri, bilimsel sosyalistlerin saflarına anti-Sovyetizm eğilimlerini sokma çabası tutmaktadır. Gericilik, dünyanın çeşitli yerlerindeki bilimsel sosyalistleri Sovyetler Birliği'nin ve Sovyetler Birliği'ndeki sosyalizmin karşısına çıkararak, onları bilimsel sosyalizmin evrensel ilkelerinden uzaklaştırmaya çalışmaktadır. Anti-Sovyetizm burjuvazinin işçi sınıfı iktidarına ve sosyalizme karşı yöneltdiği çarpıtma ve karalama çabalarının baş hedefi Sovyetler Birliği olmuştur. Burjuva propagandası 60 yıldır Sovyet devletini ve düzenini olduğundan farklı göstermek, onun sınıf niteliğini gizlemek, onu saldırgan bir güç olarak tanıtmak için durmadan çalışmıştır ve çalışmaktadır. Bu propaganda zaman zaman bilimsel sosyalistlerin saflarında da yankı bulmakta, Sovyet devletinin temelindeki ilkeleri reddetmenin, evrensel olan bilimsel sosyalizmden farklı "sosyalizm" çeşitleri yaratmanın gerekçesi yapılmaktadır.

SOVYETLERE SALDIRANLAR KİMLER

Carillo'nun kitabındaki Sovyetler Birliği ile ilgili tanımlamalar Sovyet gerçeği üzerindeki yanlış tanıtma girişimlerinin örneğidirler. Kitapta Sovyetler Birliği "gerçi burjuva olmayan ama örgütlü proletaryanın egemen sınıf olduğu işçi demokrasisinin devleti de sayılamayacak" bir devlet olarak tanımlanmaktadır. Sovyetler Birliği bir "süper güç" olmakla, "silahlanma yarışının sorumluluğunu taşımakla", "büyük devlet şovenizmi amaçlarına yönelmekle" suçlanmaktadır. Daha da ileri gidilerek Sovyet yurttaşları "Sovyet devletini değiştirmeye" çağrılmaktadır. Bunlar, Sovyet halkının SBKP çevresindeki birliğini sarsmaya, sosyalist ülkeler topluluğunun bütünlüğünü bozmaya, kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı hareketinin Sovyetler Birliği ile dayanışmasını parçalamaya ve nihayet bilimsel sosyalistleri sınıf konumlarından uzaklaştırmaya yönelik klasik anti-Sovyet görüşlerden farklı değildir.

Bunun da ötesinde, özellikle son iki üç yılın gelişmeleri ışığında, bu tür görüşlerin ve iddiaların zararları daha da artmaktadır. Helsinki görüşmelerinden sonra yeni kazanımların elde edildiğinin, yeni Sovyet Anayasası ile sosyalizmin sağlam temellerinin SSCB'de daha da pekiştirildiğinin bilincinde olan emperyalizm, özellikle Carter'le birlikte soğuk savaş kalıntılarını hortlatmaya çalışmakta ve son olarak da Belgrad görüşmelerini bu amaç doğrultusunda yokuşa sürmeye çalışmaktadır. Başta SSCB olmak üzere, sosyalist sistem ile emperyalizm arasındaki mücadelenin böylesine önemli bir aşamasında, değinilen türden görüşlerin zararı ve bölücülüğü bir kat daha artmaktadır.

Burjuvazi bilimsel sosyalistleri Sovyetler Birliği ve sosyalist sistem karşısında bir konuma çekebilmek için çeşitli yanıltmacalara başvurmaktadır. Bunlardan en önemlisi, Sovyetler Birliği ve sosyalist ülkelerle dayanışmanın işçi sınıfı partilerini kendi ülkelerindeki kitlelerden soyutlamaya sürüklediği ve kendi ülkelerindeki başarılarını geciktirdiği tezidir. Böylece bilimsel sosyalistlerin ulusal ve uluslararası görevleri uyuşmazlık içinde gösterilmektedir. Bilimsel Sosyalistlerin, ulusal görevlerini yerine getirebilmek için, uluslararası görevlerinden vazgeçmeleri, her fırsatta sosyalist ülkelere ve onların dış politikalarına karşı eleştirici bir tutum almaları ve kendi amaçladıkları sosyalizmi sosyalist ülkelerdeki "gerçekleşmiş" sosyalizmin karşısına çıkarmaları istenmektedir. Aslında bu, bilimsel sosyalistleri kendi ülkelerinde işçi sınıfının ideolojik ve politik bağımsızlığından vazgeçmeye, burjuvazinin milliyetçi şartlandırmalarına teslim olmaya davet etmekten başka bir şey değildir. Burjuvazi bir yandan anti-Sovyetizm yapılarak, değer yandan bilimsel sosyalist kalınabileceği görüntüsünü yaratma çabasındadır. Oysa bu mümkün değildir. Kaldı ki işçi sınıfı hareketinin uluslararası görevleriyle ulusal görevleri arasında her hangi bir çatışma yoktur. Her ülkede işçi sınıfı hareketinin güçlenmesiyle bu hareketin uluslararası konumunun güçlenmesi tek bir sürecin birbirini destekleyen ve tamamlayan iki parçasıdır. Hareketin ulusal ve uluslararası hedefleri arasındaki farklılıklar bu gerçeği değiştirmez. "Ulusal farklılıklar temel çelişkiler değildir; hareketin uluslararası hedefleri ve çıkarı açısından bağdaştırılabilir, uzlaştırılabilir farklılıklardır." (Behice Boran, TİP 3. İl Temsilcileri Toplantısı'ni açış konuşması, "Partimiz Görev Başındadır". s: 39)

CARİLLO: ELEŞTİRİLMESİ GEREKEN GÖRÜŞLER

BİLİMSEL SOSYALİZMİN EVRENSEL ÖZÜ

Burada sorun sosyalizmin çeşitli ülkelerde alabileceği farklı ulusal biçimlere gelmektedir. Bilimsel sosyalizm, her ülkede sosyalizme geçişin ve sosyalizmin kuruluşunun somut tarihsel ve ulusal koşullara göre farklılıklar göstereceğini öngörmektedir. Bu bakımdan bilimsel sosyalistlerin kendi ülkelerinin sosyalizme doğru ilerleyişinin strateji ve taktiklerini somut koşullara göre belirlemeleri yalnız bir hak değil, aynı zamanda temel bir görevdir. Fakat bir ülkede öngörülen sosyalizme geçiş ve sosyalizmin kuruluşu yolunun sosyalizmin kuruluşu olduğu ülkelere göre taşıdığı farkları, sosyalist ülkelerde izlenen yolları kötülemek yada mahkum etmek için kullanmak bilimsel sosyalistliğe sığan bir tutum değildir. Böyle bir tutum, sosyalizmin kuruluşunun farklı biçimler alabileceği gerekçesiyle bilimsel sosyalizmin evrensel özünü reddetmek, bilimsel sosyalizmin evrensel ilkelerinden uzaklaşmak anlamına gelir. Burjuva propagandası, son zamanların gözde deyimi "Avrupa Komünizmi" ni de evrensel bilimsel sosyalizmden farklı bir sosyalizm anlayışının ve biçiminin varlığını kanıtlamak için piyasada tutmaktadır. Batı Avrupa'lı bilimsel sosyalistlerin kendi ülkeleri için öngördükleri stratejilerin önemli ortak noktaları olması gerçeği, onları sosyalist ülkelerden ve diğer kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı devrimcilerinden koparmak için kullanılmaktadır. Öyle ki, bir yandan sosyalizmin kuruluşunun ulusal yolları abartılırken, diğer yandan bütün Batı Avrupa ülkeleri için geçerli ve "her gelişmiş ülkeye uygulanabilecek" bir sosyalizmden söz edilmektedir. Carillo'nun kitabındaki ve başka açıklamalarındaki görüşlerin böyle bir zorlamaya dayandığı anlaşılmaktadır.

VE ULUSLARARASI SORUMLULUKLARI AYRILAMAZ

Burjuvazinin Batı Avrupa ülkelerindeki işçi sınıfını ve bilimsel sosyalistleri sosyalist ülkelerle dayanışma ve birlikten koparma çabası, tüm Batı Avrupa'yı sosyalist ülkelerin ve bu arada Varşova Paktı'nın karşısında birleştirme çabasıyla sıkı sıkıya ilişkilidir. Bu sonuca ulaşabilmek için, tüm askeri paktların tasfiyesi amacı, Nato ile Varşova Paktı'nın dünya barışını koruma amacı gizlenerek gerçekte NATO'nun varlığı ve Batı Avrupa ülkelerinin silahlanması haklı çıkarılmaya çalışılmaktadır. Carillo'nun kitabından "Avrupa düzeyinde savunmanın örgütlenmesindeki belirli bir aşama" dan söz edilmesi böyle bir anlayışı yansıtır niteliktedir.

İŞÇİ SINIFININ ULUSAL SORUNLARI ULUSLARARASI SORUMLULUKLARINDAN SOYUTLANAMAZ

BÜYÜK SİLAH:BİRLİK VE DAYANIŞMA

Proleter enternasyonalizmi gelişmesi boyunca içerik ve kapsam bakımından sürekli olarak zenginleşmiş, giderek gelişen biçimler almıştır. Günümüzde de bu süreç sürmektedir. Üretimin ve değişimin uluslararasılaşması, tekellerin politikalarını uluslararası düzeyde uyumlulaştırmaları, emperyalizmin saldırılarını yine aynı düzeyde planlamaları ve benzeri gelişmeler, Batı Avrupa'lı bilimsel sosyalistlerin uluslararası dayanışmasının daha da zenginleştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bunun biçimlerini bulmak en başta Batı Avrupa'lı bilimsel sosyalistlerin bir görevidir. Fakat Batı Avrupa'daki işçi sınıfı partilerinin dayanışmalarını sağlamlaştırmaları, bu bölgedeki devrimci hareketin dünya devrimci hareketinden bu arada sosyalist ülkelerden koparılması için bir gerekçe yapılamaz. Böyle bir gerekçe ile "eski" enternasyonalizmin ilkelerinin gözden geçirilmesinden, "yeni" bir enternasyonalizmden söz edilemez. Proleter enternasyonalizminin Marks, Engels ve Lenin tarafından ortaya çıkarılan ilkeleri geçerliliğini korumaktadır. Düşman birdir, hedef birdir. "...burjuvazi nasıl dünya çapında örgütlenerek çokuluslu tekeller ve onlara bağlı yerli ortakları eliyle değişik ülkelerin işçi sınıfı hareketine karşı birlikte hareket ediyor, önlemeye çalışıyorsa ve azgelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler üzerinde hegemonya kurmaya çalışıyorsa ve uluslararası niteliğini 'milliyetçilik' teraneleriyle artık gözlerden gizleyemiyorsa, karşısında her zaman dayanışma ve birlik içinde mücadelesini sürdüren işçi sınıfını ve bunun ifadesi olan proletarya enternasyonalizmini bulacaktır." (TİP 1. Büyük Kongresine Sunulan MYK Raporu)

(1) Bu ve sonraki alıntılar Carillo'nun sözü edilen kitabından yapılmıştır.

Çin Afrika'da Neyin Peşinde

Bundan bir süre önce, Çin Halk Cumhuriyeti'nden gönderilen çeşitli "yardım" malzemeleri Afrika'daki adreslerine ulaşıyordu. Bu malzemeler arasında, besin maddeleri ve ilaçtan oluşan bir "kargo" Zaire'deki gerici Mobutu hükümetine teslim ediliyordu. Çin'in Zaire Büyükelçisi, yapılan törende, "büyük devlet hegemonyasının kurbanı Zaire'ye yardımı borç bildiklerini" açıklıyordu.

Bu ve benzeri somut olayların niteliğini kavramak için, Çin'in Afrika politikasını gözden geçirmek gerekiyor.

Henüz 1949'da, Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurulmasıyle birlikte, Çin ideologları Afrika'ya yönelik bir "büyük yürüyüş"e giriştiler. Çinli ideologlar, Afrika'nın, "Çin yolunu izlemelerinin kaçınılmaz bir zorunluk olduğunu" ileri sürüyorlardı.

Çin'in ilk çabaları pek etkili oldu sayılamaz. Ancak, Afrika'nın genç ulusları birer birer bağımsızlıklarına kavuştukça, Çin'in Afrika'ya duyduğu ilgi de giderek artıyordu. 1958-64 yılları arasında, dış ülkelerdeki Çin temsilcilerinin üçte biri Afrika'da görevli idi.

Ancak 1964'ün başında bir Çin heyetinin çeşitli Afrika ülkelerine yaptıkları gezi, ilişkilerin bir anlamda soğumasına yol açtı. Çin heyetinin bilinen "hızlı devrimci" tutumu, Afrika'lı liderlere gerçekçi gelmiyordu. Daha sonra, Gana Cumhurbaşkanı Nukrumah'ın Çin'de bulunduğu bir sırada ülkede gerici bir darbenin gerçekleşmesi, Nijerya'daki iç savaşta Çin'in bölücü Biafra'yı tutması, olumsuz tepkileri iyice artırdı. Bütün bunlar, Çin'in "büyük proleter kültür devrimi ışığında" anti-Sovyet ve bölücü tutumunu hızlandırdığı zamanlara rastlıyordu.

1971 yılında Çin Halk Cumhuriyeti' nin Birleşmiş Milletler'e alınmasından sonra, Çin'in Afrika'daki faaliyetleri yeniden arttı. ÇHC, "üçüncü dünyayı süper güçlerden koruma" bahanesi altında Afrika'nın en gerici rejimleri ile, Batı yanlısı Sudan, Zaire ve Mısır ile ilişkileri pekiştirmeye çalışıyordu.

Angola'daki iç savaş, Çin'in Afrika politikasını yeniden bir çıkmaza soktu. ÇHC'nin, Zaire ve Batı'lı emperyalist devletlerin desteklediği FNLA birliklerine yardım etmesi, Angola'da ve tüm dünyada nefret uyandırdı.

Mao'nun ölümünden sonra, Çin'in yeni Afrika politikasının ne olacağı bir süre tartışıldı. Dışişleri Bakanlığına Gana, Kahire elçilikleri ile Afrika gezilerinin "büyük" ismi Huan Hua getirildi. Huan Hua ile birlikte ÇHC Afrika'da yeni bir diplomatik taarruza girişmiş görünüyor.

GERİCİ MOBUTU: ÇİN'İN GÖZDELERİNDEN

Bu "taarruz"un somut belirtileri neler? Bugün ÇHC Afrika'nın 33 devleti ile resmi ilişkilerini sürdürüyor. Son olarak Gine (Bisseau) ve Gabon'la resmi ilişkiler kurdu.

Merkezi Afrika Cumhuriyeti'nin ülkesini imparatorluk, kendisini de imparator ilan eden Mareşal'i Bokasa, Mao'nun ölümünden sonra Çin'e ilk giden Afrika devlet başkanı oldu. Daha sonra Moritanya'nın Cumhurbaşkanı Muhtar ül Daddah da Çin'I ziyaret ediyor ve bu ziyaret üzerine verilen şölende "Zaire'nin paralı askerlerin saldırısına uğradığı ve bundan sonra SSCB'nin sorumlu olduğu" uydurmaları tekrarlanıyordu.

Zaire'de gerici Mobutu rejimine karşı Şaba eyaletinde başlayan isyanı bastırmak üzere Çin'in Mobutu rejimine ağır silahlar gönderdiği bugün herkes tarafından biliniyor. Ancak isyanı bastırmak üzere Mobutu'ya ikram edilen silahlar, yalnızca Çin kaynaklı değil.

Belçika ve ABD Zaire'ye yardım malzemesi gönderirken, Fransa'nın kurduğu hava köprüsü ile gerici Fas rejiminin askerleri Mobutu'nun imdadına koşturulurken, kervana katılanlardan biri de ÇHC oluyordu. Ağır tank ve toplardan oluşan yardım malzemesi uçakla ve gemilerle olmak üzere iki parti halinde Zaire'deki gerici rejimin imdadına koşturuluyordu.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin Afrika politikası, böyle sürüyor. ÇHC'nin "diplomatik taarruzu" Afrika'da, ilerici güçleri, sosyal ve siyasal kurtuluş yolundaki ulusları hedef alıyor. Aynı batılı emperyalist devletler gibi.

FESTİVAL YADA ŞENLİK

YAVUZER ÇETİNKAYA

Bu ay dört önemli kültür olayı yer aldı ülkemizde. "International İstanbul Festival" beşinci yılını bir aya varan süre içinde 60 gösteri ile tamamlamış olacak bugünlerde. Düzenli organizasyonu ve gösterilerin kalitesine karşın, % 50'si gecekondularda olmak üzere 5 milyona yakın kişiyi barındıran İstanbul'da bu gösterileri izleme olanağı, gerek gösteri fiyatları, gerek gösterilerin yapıldığı yerlerin kısıtlılığı yüzünden epey dar. Bunun yanında aranjman, fotoroman ve seks filmi kültürüyle beslenen ve uyutulan büyük kitlelerin içinde bulunduğu kısır döngüyü, çoğunluğu resitaller, oda müziği, orkestral konserler ve yabancı dilden tiyatrolardan oluşan bir gösteriler dizisi ile kırmanın olanaksızlığı ortada. Sonuç olarak "International İstanbul Festival", eli yüzü düzgün bir festival olarak ele güne karşı ülkemizde de bir kültür yaşamı olduğunun göstergesi oluyor ancak. Bu ve bunun gibi yan yararları yadsınamasa da, ülkemiz halkının kültürel yaşamına katkısı açısından, yine de alt yapıda ve üretim ilişkilerinde egemen olan güçlerin beğenisinin ve kültürünün bir yansıması olduğu, seçilen gösteri türlerinden ve bilet fiyatlarından kesinlikle anlaşılıyor.

Öte yandan ülkemizin içinde bulunduğu demokrasi ve bağımsızlık mücadelesi sürecinde, yeni bir içerik kazanan, bu mücadeleye katılan şenlikler de var ülkemizde. Uluslararası bir karikatür yarışmasından, daha geniş boyutlara erişecek Orta Anadolu'nun kültürel yaşamını zenginleştiren bir şenliğe dönüşen, Akşehir Nasrettin Hoca Şenliği, altıncı yılında bir hafta süren gösteriler ve sergiler dizisi, dalia da ötesinde antik tiyatro, Türk Kahvesi ve Kültür Evi gibi yapılarıyla Marmara Bölgesinin kültür beşiği durumunda olan Yarımca'nın Sanat Şenliği ve 12 yıl bir sinema dedikodusu kazanı olarak kaynadıktan sonra üç yıldır gerçek ve çok boyutlu bir Sanat Festivali olarak kitlelerle bütünleşen bir kurum, Antalya Uluslararası Sanat Festivali. Bu yıl bu dört festivalden de izlenimler edinebilmek olanağı buldum. Genel görünümünü yukarıda kısaca belirttiğim İstanbul Festivali'nin büyük bir bölümünü izledikten sonra, Antalya Festivali'nin tümünü izlemek üzere Antalya'ya vardığımızda, bu festival'in ardımızda bıraktığımız festival ile hiç bir ilintisi olmadığı gerçeği hemen çarptı gözümüze. Geçen yıl Görsel Sanatçılar'ın yaptığı duvar resimleri (faşizm balçıkla sıvanmış bile olsa) sanat ile yaşam arasındaki bağlantıyı vurguluyor, bu yılki heykel sempozyumuna katılan sanatçıların yaptığı heykeller, caddelere insanoğlunun damgasını vuruyordu. Sonra kortej. Yeşilçam kültürü ile halk kültürü arasındaki uyuşmazlığın kesin bir göstergesi olarak giderek halkla bütünleşen festivalin açılışına hiç bir film sanatçısı katılmıyor, sanki bilinçsizce Antalya Festivali'nde 12 yıl sürdürdükleri egemenliğin halka geçisini protesto ediyorlardı. Bunun yanında film şirketleri hangi nedenle olursa olsun, geçtiğimiz yıl dişe dokunur bir film yapamayıp da festivale katılamamalarının acısını festival'den çıkarmaya kalkıyor, kendi özeleştirisini yapacağına, festivali sönük geçmekle, politik amaçlara alet olmakla suçluyordu. Katıldılar da ne oldu, katılmadılar da ne oldu. Gerçekten geçen yıl çekilmiş en iyi film, Kara Çarşaflı Gelin, birinci oldu bileğinin değil ama bilincinin hakkıyla. Bundan başka Akdeniz ve komşu ülkeler sineması, yedisi de vasatın üzerinde filmlerle Uluslararası Altın Portakal yarışması için göstereliyor, gölgede 43 derece olan sıcakta, kışlık 800 kişilik Kültür Sineması dolup taşıyordu. Yeşilçam-dışı ülkemiz sineması, varlığını bugüne kadar ülkemizde hiç bir festivalde görülmediği kadar çok kısa metrajlı filmle duyuruyor, niceliği kadar nitelikleri ile de yeni bir umut oluyordu.

Sonunda şu geldi, bu gelmedi, şu film, bu film tartışması film yazıhanelerinde kaldı ve 2 Temmuz akşamı Antalya'da şenlik patladı. Hergün 6000 kişilik stadyumda ve 8000 kişi alan halk plajında kitlesel gösteriler düzenlenirken, her gece Antalya'nın sekiz mahallesinden birinde folklor gösterisi, birinde konser, birinde sinema, birinde tiyatro gösterisi yapılıyor, düzenli bir organizasyon içinde her mahalle her gece bir sanat türü ile içiçe, çoluğuyla çocuğuyla, kızıyla kızanıyla birbeden oluyordu. Güzeli, doğruyu yaşamak, öğrenmek, istemek için. Coşku ile. İlgi ile. 8 günde 80 gösteri. Ortalama bin izleyiciden 80.000 izleyici. Antalya nüfusunun yarısı. Yani boşa değil bazı çevrelerin, Antalya Film Festivali öldü diye yakınmaları. Bir Halk Şenliği örneği doğuyor çünkü Antalya'da. Eksiği, gediği var. Belki aksamalar var. Bazı konularda. Ama sallanan, "titreyen" bu çürümüş düzenin gübresi, halkı daha bir coşku ile itiyor, yükseltiyor, koşturuyor güneşe doğru.

Coşkum bağışlansın Antalya Uluslararası Sanat Festivali izlenimlerimde görülen. Daha sonra ikişer gününü izlediğim Yarımca ve Akşehir Nasrettin Hoca Şenliklerinde de sürdü bu coşku. Kitlelerin artık yurtturulmuşu değil, sanatta da kurtuluşu aradıkları gerçeği öyle etkiliyor ki, "güzel günler göreceğimizin" nikbinliği ister istemez sarıyor insanı. Değişik fraksiyonlara üye grupçukların bile doğru ve güzel bir sanat olayını izlerken aynı ilgiyle, aynı coşkuyla birleşmeleri pekiştiriyor kanımızı.

Ve ne denli iyi düzenlenmiş, ne denli nitelik açısından "rafine" de olsa, Antalya, Yarımca, Akşehir'de izlediğim "Halk Şenlikleri'nden" sonra, Antalya Halk Plajı'nın kumlarını dolduran 7000 kişi ile beraber izlediğim Folklor Gösterileri, Antalya'nın Kızılarık mahallesinde çocuk viyaklamaları arasında izlediğim tiyatro gösterisi ve Akşehir Stadyumunu dolduran 4000 kişinin, televizyona çıkmaları yasaklanan, iyiye ve güzele yönelmiş Türk Hafif Müzikçilerine gösterdiği sevgi ve şarkılara tüm güçleri ile katılmalarını gördükten sonra, dün gece Rumeli Hisarı'nda zamanının "popüler" tiyatro yazarı Shakespeare'in İngiliz Prospect Tiyatrosu tarafından yalın bir yorumla sahnelenen "Hamlet" oyununu izlemeye gelen seyircinin sayısı ve sınıfsal niteliği, İstanbul Festivali'nin diğer şenliklerden ders alınarak yeni bir biçimde ve boyutta, İstanbul'un emekçi halkıyla bütünleşen bir düzeyde gerçekleştirilmesi gerekliliğini bir kez daha kanıtladı.

TOPLUMSAL GELİŞME ANAYASAL GELİŞMENİN ÖNÜNDE GİTMEKTEDİR

Dinç Ve Tunç Tayanç:

CUMHURİYET GAZETESİNCE DÜZENLENEN 1976-1977 YUNUS NADİ ARMAĞANI'NI "LAİKLEŞME/DEMOKRATİKLEŞME/SOSYALLEŞME AÇISINDAN TÜRKİYE'DEKİ ANAYASALAR" ADLI ÇALIŞMALARI İLE İKİ KARDEŞ, DİNÇ VE TUNÇ TAYANÇ KAZANDILAR. AŞAĞIDA, DİNÇ VE TUNÇ TAYANÇ'IN *YÜRÜYÜŞ*'ÜN SORULARINA VERDİKLERİ YANITLARI BULACAKSINIZ.

□ *1976-1977 Yunus Nadi Armağanı'nı alan çalışmanızda, yüz yıllık anayasal hareketi hangi çizgi üzerinde izlemeye çalıştınız?*

■ Türkiye'de 1876'dan 1976'ya uzanan anayasal hareketin somut ürünü yürürlüğe giren, değişikliklere uğrayan, yürürlükten kaldırılan, yürürlükte olan anayasalardır. İki yaklaşım söz konusuydu. Birincisi, genellikle olageldiği gibi, bir anayasa hukukçusu yaklaşımıyla, hukuksal çerçevesi içinde anayasaları ele almaktı. İkincisi, içinde filizlendiği, yaşadığı, hukuksal çerçevesini çizdiği toplumdan bağımsız olmadığını dikkate alarak, toplumsal gelişmeden, değişmeden soyutlamadan incelemekti. İkincisini seçtik. O zaman karşımıza şöyle bir soru çıktı: Türkiye'nin son yüz yıllık tarihini mi yazacaktık? Bu, hem istenen değildi, hem de sınırlı sürede üstesinden gelinecek bir iş değildi. 1961 Anayası'nın 2. maddesinden yola çıkmaya karar verdik. Bu maddede, insan hakları, milli, demokratik, layik, sosyal, hukuk gibi bazı kavramlar vardı. Önce bu kavramları, bu kavramlar çerçevesinde de anayasaları ve gelişimini ele almayı kararlaştırdık. Kısa sürede, bunun bile gücümüzü aştığını gördük. Son bir sınırlandırma yaparak, "laikleşme", "demokratikleşme" "sosyalleşme" süreçlerini anayasalarda izlemeye karar verdik. Çalışma ilerledikçe, bu kavramların nasıl iç içe oldukları, karşılıklı etkileşim içinde bulundukların, bir bütünlükleri olduğunu gördük.

□ *Kullandığınız temel kaynaklar neler oldu? Bunları nasıl değerlendirdiniz?*

■ Eski yazı kaynakları latin harflerine aktararak yararlanmamızı sağlayan bilim adamlarına teşekkürlerimizi sunmamız gerekiyor; 1876'dan günümüze kadar yürürlüğe konan anayasaları, onların emekleri olmasaydı, okumamıza olanak olmayacaktı yoksa. Ayrıca, elimizden geldiğince, Meclis tartışmalarına inmeye de çalıştık. Kısacası, basılı kaynaklardı kullandıklarımız; özgün, bizim ortaya çıkardığımız kaynaklar değildiler.

Bu kaynaklara bakış açımız biraz farklıydı. Önce, anayasaların "Devlet"ten, "Devlet'in niteliği"nden bağunsız olmadığını gözden kaçırmamaya çalıştık. Bu bakış açısının öteki köşegeninde de, doğal olarak, hukukun işlevi, bir üst yapı kurumu olarak işlevi yer aldı. Zaten bu iki kavram unutulmazsa, çalışmanın genel çerçevesi ister istemez çizilmiş oluyor. Elimizden geldiğince unutmamaya çalıştık.

□ *Biraz da çalışmanın içeriğinden söz eder misiniz?*

■ Belli başlı üç bölümden oluşuyor. Birinci bölümde "laikleşme" sürecini izlemeye çalıştık; çalışmadakı adıyle "Devletin devletleşmesi"ni. Dinin devletin işleyişini düzenlemeden, bir anlamda toplumsal olmaktan çıkartılıp, insanın "kendi" ile "vicdanı" arasındaki birilişkiye indirgenmesi süreciydi bu. Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşüne kadar böyle bir süreç söz konusu bile değil. Cumhuriyet'in ilânından önce ilk adımları atılan, Cumhuriyet'ten sonra da, 1924 Anayasası'nın 2. maddesinden "Türkiye Devleti'nin dini, İslâmdır" ibaresinin çıkarılmasıyle, anayasal olarak gerçekleşen bir süreç olmuştur bu.

İkinci bölüm, "toplumun demokratikleşmesi/kişinin özgürleşmesi" başlığı altında, siyasal eşitliğin, genel oyun yaygınlık kazanmasının, siyasal ve sosyo/ekonomik örgütlenmenin incelendiği bölümdür. "Emlâk sahibi" olmaktan başlanılarak siyasal eşitliğe nasıl varıldığı; kadınlara da seçme ve seçilme hakkının verilmesi; yaş sınırlamaları vb. siyasal katılmanın yaygınlaştırılması açısından ele alınmış, örgütlenme özgürlüğü ve bu özgürlüğün sınırlamaları da incelenmiştir.

Son bölümde ise, oldukça yeni bir kavram, Türkiye için yeni olan bir kavram "Sosyal Devlet" elealınmıştır. "Sosyal Devlet"in 1961 Anayasa'sında ele alınışı ile uygulama arasındaki çelişkiler tutarsızlıklar sergilenmeye çalışılmıştır.

□ *"Sosyal Devlet"i ele alışınız nasıl oldu?*

■ Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında oluşan, 1961 Anayasası ile de Türkiye'ye gelen bu kavram, Anayasa'nın 2. maddesinin "Gerekçe"sinde şöyle tanımlanmaktadır: "Sosyal Devlet' fertlere yalnız klasik hürriyetleri sağlamakla yetinmeyip aynı zamanda, onların insan gibi yaşamaları için zarurî olan maddi ihtiyaçlarını karşılamalarını da kendisine vazife edinen Devlettir." Şu soruya yanıt aradık: Anayasa'nın Devlet'e ödev olarak verdikleri nelerdir, uygulama nasıldır? Ortaya çıkan yanıt pek olumlu olmadı. Bu, 1960'lı ve 1970'li yıllarda bu alanda hiç bir şey yapılmamıştır, demek değil; yapılanların, yapılması gerekenler, yapılabilecekler düzeyinde olmaması, yanıtı olumsuzlaştırıyor. Bunu vurgulamak gerek.

Bir iki örnek verelim. Anayasa'nın 43. maddesi kimsenin yaşına, gücüne ve cinsiyetine uygun olmayan bir işte çalıştırılamayacağını öngörüyor. Öyle mi, diye, çok kaba bir gözlemle, günlük yaşamamızda çevremize eleştirel bir gözle baktığımızda, kaçak sigara satarken yakalanan çocuklardan taş ocaklarında çalışan genç kızlara kadar uzanan bir başka gerçeğe tanık oluyoruz.

Gene Anayasa'nın 35. maddesi, analığın ve çocuğun korunmasını Devlete ödev olarak vermiştir. Bir yanda bu madde, öte yanda da, doğumdan beş yaşınakadar geçen süre içinde 580-600 bin çocuğun öldüğünü, bu ölümlerinyüzde 50'sine kötü beslenmenin yol açtığını ortaya koyan araştırma bulguları var.

Örnekleri artırmak her zaman için mümkün, ama görünümü iyileştirmiyor bu örnekler; o mümkün değil.

□ *Çözüm?*

■ Başta da söylediğimiz üzere, "devlet", "hukuk" ve "anayasa" arasındaki ilişkiyi unutmamak gerek. 1961 Anayasa'sının bir de 53. maddesi var. Devletin üstüne düşen ödevlerin sınırı bir anlamda. "Devlet, bu bölümde belirtilen iktisadi ve sosyal amaçlara ulaşmada ödevlerini, ancak iktisadi gelişme ile mali kaynaklarının yeterliği ölçüsünde yerine getirir." diyor bu madde. Üstelik, Anayasa'nın şu maddesine neden uyulmuyor, diye sorulduğunda, "mali kaynakların sınırlılığı"ndan başlayan bir yakınma çıkıyor karşımıza. Peki, bu mali kaynaklar ne biçim sınırlıdır ki, geniş emekçi kitlelerin yararına olan ödevleri sınırlandırmaktadır, ama mülkiyet hakkının kullanımını sınırlandırmamaktadır. Açmak gerekirse, 1961 Anayasası'nda 1971'de yapılan bir değişiklikle, kamulaştırmada 'gerçek değer'in değil, 'vergi değeri'nin kamulaştırma bedeli olarak ödenmesi kabul edilmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi. Ekim 1976'da verdiği karar ile "mülkiyet hakkından yoksun yaşamasına insanın doğal yapısı elverişli değildir" diyerek, bu değişikliği iptal etmiştir. Sözün kısası, mali kaynakların sınırlılığı yığınlar için söz konusudur; vergi değerini düşük göstererek mali kaynakların sınırlı kalmasına yol açanlar için değil.

Gelelim çözüme. Türkiye'deki üretim güçlerinin gelişim süreci öylesine hızlanmıştır ki, Anayasa'nın uygulanmayan, savsaklanan maddelerini yaşama, yaşamdaki maddeleri de Anayasa'ya geçirecektir. Buna kuşku yok.

□ *Son sorumuz oldukça genel bir soru. Belli bir araştırma deneyiniz var. Karşılaştığınız, araştırma yaparken karşılaşılan başlıca sorunlar neler oluyor?*

■ Önce kaynak bulma sorunu var. Bu sorunun bir yanı kişisel; eski yazı bilmemek, eski kaynaklara inememek. Öteki yanı ise kurumsal: Gerekli olan bilginin, verinin nerelerde olduğunu ancak deneyimle, zamanla öğrenebiliyorsunuz. Bunu öğrenmekle iş bitmiyor ama. Bir de o bilgiyi veriyi ele geçirme aşaması var. Nedense, belli bir konuyu araştıracak kişiye, tabii konu suya sabuna dokunacak nitelikte ise, kuşkuyla bakılıyor. Eldeki bilginin, verinin başkalarınca, denetim dışı kullanılması istenmiyor. Saklanıyor. Diyelim ki, bu güçlüğü de aştınız. Kişisel ilişkiyle,güven verdiniz filan, bilgiyi, veriyi elde ettiniz. O zaman da karşılaştırma yapma olanağının olmadığını görüyorsunuz. Bir zaman serisi çıkarmak, eğilimi ortaya koymak olanak dışı ya da anlamsız oluyor. Bir de anket, görüşme gibi alan çalışmaları gerektiren bir araştırma söz konusuysa finansman sorunu ortaya çıkıyor. Genellikle kişisel nitelikteki çalışmalarda bu yoldan kaçınılıyor sanırız. Bu sayılanlar, araştırma için ayırdığımız sürenin yarısından çoğunu alıyor zaten. Bir kere bu engeller aşıldı mı, gerisi oldukça kolaylaşıyor; en azından araştırıcının kendisinin, düşünce sisteminin yarattığı sorunlar kalıyor ortada. O da araştırıcının kendi sorunu doğrusu.

MİLLİYET GAZETESİ'NİN 1977 YILI ALİ NACİ KARACAN ARMAĞANINI, "KENTLİLEŞEN KÖYLÜLER" ADLI ARAŞTIRMASIYLE ÖNDER ŞENYAPILI KAZANDI. YÜRÜYÜŞ'ÜN ŞENYAPILI İLE YAPTIĞI GÖRÜŞMEYİ OKUYUCULARIMIZA SUNUYORUZ.

KENT SORUNLARINA SİYASAL ÇÖZÜM GEREK

☆ Karacan Armağanı'nı iki yıl üstüste kazandınız. Bu kaçıncı ödülünüz oluyor? Daha öncekiler neydi?

★ Yazı yarışmalarında kazandığım ödül sayısı beş. "Kentlileşen Köylüler" ise birincilik ödülü alan üçüncü araştırmam. Daha önce, "Cumhuriyetin Ellinci Yılında Türk Basını" başlıklı araştırma ile Yunus Nadi; "TV'nin Türk Toplumuna Etkileri" başlıklı araştırma ile de, geçen yıl, Karacan Armağanını almıştım.

☆ Araştırmalarınızın birincilik almasını nasıl açıklıyorsunuz?

★ Girdiğim yarışmalarda konular ayrımlı ama, izlediğim yöntem açısından yaptığım üç araştırmada ortak bir yan var. O da şu: Araştırdığım konuyu "kendinci" (otonom) olarak benimsemedim; bağımsız olarak değil, bağımlı olarak benimseyip konunun çeşitli ilişkilerini kurmaya, belirlemeye, yorumlamaya çalıştım. Söylediğimi açayım: Örneğin, TV'nin Türk toplumuna etkilerini olumlu ya da olumsuz diye nitelemeyince, söz konusu olumluluğun ya da olumsuzluğun TV programlarının kötü seçilmiş olmasına, dış kaynaklı olmasına, ya da yöneticilerinin niteliksizliğine bağlamak yetersiz. Giderek yanlış. TV'ye yöneltilen eleştiriler bu boyutlarda kalıyor genellikle. Gözden geçirdiğim TV'ye ilişkin araştırmalarda TV'nin Türkiye'deki genel yapıdan bağımsız bir kurummuş gibi ele alınıp incelendiğine tanık oldum. Tek boyutlu yaklaşımlar yoğun. Oysa, her kurum, her örgüt; her kurumlaşma, her örgütleşme yürürlükteki temel üretim ilişkilerinin sultası altında. Egemen değil. TV de, basın da böyle. Çarpık bir Türk TV'si varsa, Türk basını çarpık bir kamuoyu oluşturuyorsa, iyi yöneticiler gelse bu çarpıklık ortadan kalkar diye düşünmek büyük yanılgı. Ve de, üzüntüyle vurgulayayım, yanılgılı yaklaşımlar, yanılgılı ele alışlar bol sayıda. Böylesine yanılgılı ele alışları saptayan bir araştırmacının, üstelik bir de genel düzeyde ilişkiler dizgesi kurabilme çabası göstermesi durumunda başarıya ulaşması kolaylaşır. Ama, elbette, hemen eklemeliyim, herhangi bir konuyu bir ilişkiler dizgesi içinde değerlendirebilmek ve böyle bir değerlendirmeden sağlıklı sonuçlara varabilmek için sağlam ve köklü bir dünya görüşü edinmiş olmak birincil koşul. İyi çizilmiş bir çerçeve yoksa parçaları yerleştirmek olanağı bulunamaz.

☆ Kentlileşen köylüler konusundaki araştırmalar da yetersiz mi?

★ Bu konudaki yetersizlik, öncelikle, konunun geniş bir çevreye duyurulamamasında. Son çeyrek yüzyılın en önemli olgusu hakkında, bırakın sokaktaki adamı, siyasal kuruluşların, partilerin yeterli bilgisi bulunmadığı izlenimi ediniliyor. Olsaydı, programlarında konuya ilişkin önlemler yer alırdı. Yok. Son seçimlerde de ortaya çıktı bu gerçek. Seçim vaadlerinde başa güreşen bir parti, kalkınmayı köyden başlatacağını öne sürdü; öteki ise köylüden başlatacağını bildirdi. Nüfus dengesi kentlerden yana hızla bozulurken, kentli nüfus oranı genel nüfus toplamı içerisinde gittikçe artarken ve bu artışın süregideceği bilinirken, hâlâ köye, köylüye yönelik siyasal vaadlerin ağırlık taşıması, ağırlık taşıması ne söz, yalnızca köye, köylüye yönelik vaadlerle yetinilmesi, kentleşme olgusunun öneminin yeterince kavranamadığının somut bir göstergesi. Son seçimlerde, hiç bir siysal kuruluş kentleşme olgusuna ilişkin bir siyasal mesaj iletemedi topluma. Oysa, yaşamakta olduğumuz hükümet bunalımı bile dolaysız olarak kentleşme olgusunun sonucu. Kentler halkının yeğlediği bir siyasal örgüt "parlamento dışı çevreler"den geniş destek gördüğü halde hükümet olmayı gerçekleştiremedi. Kır kesiminin oylarını aralarında bölüşen üç siyasal kuruluş şiddetle karşı koydular hükümet olmasına. Ve seçim öncesindeki biribirlerini aşırı suçlamalarına karşın gene bir araya gelerek siyasal yönetim erkini ele geçirme uğraşına giriştiler. Ortak bir hükümeti belki gerçekleştirecekler, belki gerçekleştiremeyecekler; gerçekleştirebilirlerse uzun ömürlü olmayacağım söylemek, toplumbilimsel verilere göre hiç de güç değil. Bu bir yana, burada vurgulanması gereken, yaşadığımız güncel olayların yorumunu yapmakta kentleşme olgusundan yararlanabileceğimiz. Yoksa, "Türkiye'de sanayi burjuvazisi sanıldığı gibi güçlü değilmiş!" ya da "egemen güçler oldukça başarılı bir oyunla filan partiyi ve de önderini yıpratmayı başardılar" gibi yorumlar yüzeysel. Temelsiz. Savaşım kent oyları ile kır oyları arasında. Kentler ancak son iki genel seçimde, 1973 ve 1977'de ağırlıklarını duyurmaya başladılar gerçek anlamda. Ve hükümet bunalımları artmaya, süreleri uzamaya başladı. Demokratik düzen herhangi bir kesintiye, duraksamaya uğramazsa, gelecek seçimlerden sonra (ve elbette kentleşme olgusunu iyi değerlendirebilen bir siyasal kuruluş çıkarsa) tek başına iktidar olma olasılığının daha çok arttığı görülecek.

☆ Kentleşme olgusunun öneminin anlaşılamamasında araştırmacıların payı var mı?

★ Kuşkusuz. Bikez, uzun yıllar ve hâlâ, kentleşme denilince, çok kimsenin usuna gelen tek şey "gecekondu". Kentlileşen köylüler denilince, çok kimse gecekondulara gidip anket uygulamayı geçiriyordu usundan. Elbette, gecekondular kentleşmenin bir göstergesi, kentleşmenin bir belirtisi, kentleşmeyle ilişkili ama, kentleşme demek gecekondu demek değil. Gecekondularda oturanlar tek kentleşme sorunu değil. Ya da kırdan kente göçmüş nüfusun gecekondularda barınmak zorunda kalması, kalıyor olması kentleşmenin tek sorunu değil. Kentleşme yapısal değişimin varlığını anlatan bir terim. Dolayısıyle, yalnızca kır nüfusunun kente göç ediyor olması ya da kentler nüfusunun gittikçe artıyor olması, kentlerin kalabalıklaşması gibi dar bir anlamla da kapsanamaz bu terim. Çok yönlü, dallı, budaklı bir olguyu dile getirdiği gözden kaçırılmamalı. Ne var ki, Türkiye'de kırdan kente göç artınca, kentler nüfusu kalabalıklaşmaya başlayınca, göçenler barınma gereksinimini gecekondu diye anılan konutlarda karşılamaya ve kentlerde "gecekondu bölgeleri" oluşmaya başlayınca, kentlerin fizik ve toplum yapısındaki değişmeyi durdurmak, ya da daha iyimser bir anlatım kullanırsak, bu değişimi yorumlamak amacıyla araştırmacılarımız birbiri ardına gecekondu araştırmaları yaptılar.

☆ Bu araştırmalar, kentlerdeki fizik ve toplum yapısındaki değişimi yorumlamaya yönelik araştırmalar, "kentleşme" olgusuna da açıklık getirmiyor muydu?

★ Genellikle hayır!.. Giderek gecekondu konusuna bile açıklık getirdiği öne sürülemez kolayca. Gecekondular kaç odalı, helası var mı, suyu var mı, yolu var mı; kaç kişi barınıyor bir gecekonduda; gecekondulu evinde pijama giyer mi, terlikle mi dolaşır, gazete okur mu, radyo dinler mi, sabah kahvaltısında ne yer, vb. gibi bir sürü çizelge. Sonunda da, en kabadayısından şöyle bir yorum: Köy yaşantısını sürdürüyor, alışkanlıklarından vaz geçemiyor, gelenek ve göreneklerini bırakmıyor, tutucu partilere oy veriyor, vb. Eee?... Niçin, neden?.. Niçin, Neden yok! Kendinci bir olgu gibi ele alınca gecekonduyu, gecekondulaşmayı, böyle yargılarla yetinmek doğal, Gecekondulu nüfusun sağlık kurallarına aykırı kent kesimlerinde, yapı ve imar kurallarına aykırı konutlarda barınmaları; köyünü, çiftini, çubuğunu bırakıp kente göçmeleri; alışkanlıklarını, geleneklerini, göreneklerini korumaları; tutucu siyasal kuruluşları desteklemeleri bir yazgı mı? Özellikleri saptamak yeterli mi? Gecekondunun doğmasında, gecekondu yaşantısının ortaya çıkmasında ve süregitmesinde başka ve daha temel etmenlerin bulunup bulunmadığına değinen araştırma sayısı bir ya da iki. Gecekonduda yaşamak zorunda kalmaktan, tutucu partileri desteklemeye değin uzanan bir yaşantı biçiminin benimsenmiş ekonomik dizgeden kaynaklandığına değgin bir ilişkinin kurulduğu pek görülmüyor.

☆ Araştırmalarınızın birincilik ödülü alması nasıl karşılandı?

★ Türkiye'de bir "akademisyenler", bir de benim gibi "akademisyen olmayanlar" ayrımı var. Herhangi bir yüksek eğitim-öğretim kurumunun üyesi iseniz "akademisyen" sayılıyorsunuz, bir şey üretseniz de üretmeseniz de, ürününüz nitelikli olsa da olmasa da "akademisyen" diye anılıyorsunuz. Ve gerçek anlamda bilimin "akademisyenlerce" yapıldığı kanısı yaygın. "Akademisyen" bir dostum, bir kez: "akademisyen değilsin ama, iyi niyetle çalışıyorsun, bir şeyler üretmeğe uğraşıyorsun" demişti bana. Gene bir başka akademisyen dost, gene benim gibi yarışma kazanmış birini eleştirmek amacıyla: "Ne olmuş yani, gazete yarışması kazanmak marifet sayılıyor!" diye konuşmuştu. Sonradan "sözünün medisten dışarı olduğunu" belirtti ama, gerçek düşüncesi "akademisyen" olmayanın "akademik" ya da "bilimsel" çalışma yürütemeyeceğiydi. Bu yıl üçüncü kez birincilik alınca, bir çok kişi : "Yahu, sen ve senin gibi profesyoneller artık girmeyin şu yarışmalara da, biraz da amatörler ortaya çıksın!" öğüdünde bulundu. Yani, "akademisyen" olamadım ama, "profesyonel"liğim tescil edildi. Benim de, henüz tanışmadığımız Sayın Tunç Tayanç'ın da birer "titr"imiz oldu: Profesyonel yarışmacılar.

☆ Akademisyenlerle sizin araştırmalarınız arasında başka ayrımlar var mı?

★ Mimarlık Fakültesinde öğrenci iken kent planlama dalında dünyaca ünlü bir ad olan Steen Eilen Rasmussen bir dizi konferans vermişti. Mısır Mimarlığını anlatırken piramitlerin içerisindeki koridorların karışık, dolambaçlı ve piramidin içlerine doğru gittikçe neden daraldığını sormuştu dinleyicilerine. Herkes bir yorum yaptı. Sonunda açıkladı; Dedi ki: "Rahipler herkesten farklı olduklarını, kolayca yol bulanamayacak ve gittikçe karanlığa gömülen koridorlarda yollarını bulabildiklerini kendilerinde tanrıdan gelme bir güç bulunduğunu kanıtlamakta kullanmak amacıyla, özellikle dar, dolambaçlı ve karanlık koridorlar yaptırıyorlardı." Ben ve benim gibi "akademisyen olmayan" araştırmacılar karanlık koridorlarda çıra ışığı olmaya çalışıyoruz.